Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK TRIBUNÁLU (druhého rozšířeného senátu)

10. listopadu 2017 *

„Hospodářská soutěž – Kartelové dohody – Odvětví úrokových derivátů denominovaných v jenech – Rozhodnutí konstatující šest jednání porušujících článek 101 SFEU a článek 53 Dohody o EHP – Manipulace mezibankovních referenčních sazeb JPY LIBOR a Euroyen TIBOR – Omezení hospodářské soutěže z hlediska účelu – Účast zprostředkovatele na protiprávních jednáních – ‚Hybridní' postup při narovnání – Zásada presumpce neviny – Zásada řádné správy – Pokuty – Základní částka – Mimořádná úprava – Článek 23 odst. 2 nařízení (ES) č. 1/2003 – Povinnost uvést odůvodnění"

Ve věci T-180/15,

**Icap plc**, se sídlem v Londýně (Spojené království),

**Icap Management Services Ltd**, se sídlem v Londýně,

**Icap New Zealand Ltd**, se sídlem ve Wellingtonu (Nový Zéland),

zastoupené C. Riis-Madsenem a S. Frankem, avocats,

žalobkyně,

proti

**Evropské komisi**, zastoupená V. Bottkou, B. Monginem a J. Norris-Usher, jako zmocněnci,

žalované,

jejímž předmětem je návrh podaný na základě článku 263 SFEU a směřující ke zrušení rozhodnutí Komise C(2015) 432 final ze dne 4. února 2015 v řízení podle článku 101 SFEU a článku 53 Dohody o EHP (věc AT.39861 – Úrokové deriváty denominované v jenech), a podpůrně ke snížení částky pokut uložených žalobkyním v uvedeném rozhodnutí,

TRIBUNÁL (druhý rozšířený senát),

ve složení M. Prek (zpravodaj), předseda, E. Buttigieg, F. Schalin, B. Berke a J. Costeira, soudci,

vedoucí soudní kanceláře: L. Grzegorczyk, rada,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 10. ledna 2017,

vydává tento

* Jednací jazyk: angličtina.

## Rozsudek

### I. Skutečnosti předcházející sporu

1 Žalobkyně, společnosti Icap plc, Icap Management Services Ltd a Icap New Zealand Ltd, jsou součástí podniku zprostředkovatelských služeb prostřednictvím hlasových a elektronických sítí, který je rovněž dodavatelem služeb po uzavření obchodů (dále jen „Icap“).

2 Evropská komise v rozhodnutí C(2015) 432 final ze dne 4. února 2015 v řízení podle článku 101 SFEU a článku 53 Dohody o EHP (věc AT.39861 – Úrokové deriváty denominované v jenech) (dále jen „napadené rozhodnutí“) konstatovala, že se společnost Icap účastnila šesti jednání porušujících článek 101 SFEU a článek 53 Dohody o EHP, pokud jde o manipulaci mezibankovních referenčních sazeb *London Interbank Offered Rate* (LIBOR, londýnská mezibankovní nabídková sazba) a *Tokyo Interbank Offered Rate* (TIBOR, tokijská mezibankovní nabídková sazba) na trhu s úrokovými deriváty denominovanými v japonských jenech, která byla předtím konstatována v rozhodnutí Komise C(2013) 8602 final ze dne 4. prosince 2013 v řízení podle článku 101 SFEU a článku 53 Dohody o EHP (věc AT.39861 – Úrokové deriváty denominované v jenech) (dále jen „rozhodnutí z roku 2013“).

3 Dne 17. prosince 2010 požádaly společnosti UBS AG a UBS Securities Japan (dále jen společně „UBS“) Komisi o rezervaci pořadí na základě oznámení Komise o ochraně před pokutami a o snížení pokut v případech kartelů (Úř. věst. 2006, C 298, s. 17, dále jen „oznámení o spolupráci“) a informovaly ji o existenci kartelové dohody v odvětví úrokových derivátů denominovaných v japonských jenech.

4 Ve dnech 24. dubna 2011, 18. listopadu 2011, 28. září 2012 a 3. prosince 2012 podaly společnosti Citigroup Inc. a Citigroup Global Markets Japan Inc. (dále jen společně „Citi“), Deutsche Bank Aktiengesellschaft (dále jen „DB“), R. P. Martin Holdings a Martin Brokers (UK) Ltd, jakož i The Royal Bank of Scotland (dále jen „RBS“) žádosti na základě oznámení o spolupráci (body 47 až 50 odůvodnění napadeného rozhodnutí). Dne 29. června 2011 a 12. února 2013 udělila Komise společnostem UBS a Citi podmíněnou ochranu na základě bodu 8 písm. b) uvedeného oznámení (body 45 a 47 odůvodnění uvedeného rozhodnutí).

5 Dne 12. února 2013 Komise na základě čl. 11 odst. 6 nařízení Rady (ES) č. 1/2003 ze dne 16. prosince 2002 o provádění pravidel hospodářské soutěže stanovených v článcích [101] a [102 SFEU] (Úř. věst. 2003, L 1, s. 1; Zvl. vyd. 08/02, s. 205) zahájila řízení týkající se protiprávního jednání proti společnostem UBS, RBS, DB, Citi, R. P. Martin Holdings a Martin Brokers (UK), jakož i JP Morgan Chase & Co., JP Morgan Chase Bank, National Association and J. P. Morgan Europe Ltd (bod 51 odůvodnění napadeného rozhodnutí).

6 Dne 29. října 2013 zaslala Komise společnostem uvedeným v bodě 5 výše oznámení námitek (bod 52 odůvodnění napadeného rozhodnutí).

7 Komise na základě postupu při narovnání podle článku 10a nařízení Komise (ES) č. 773/2004 ze dne 7. dubna 2004 o vedení řízení Komise podle článků [101] a [102 SFEU] (Úř. věst. 2004, L 123, s. 18; Zvl. vyd. 08/03, s. 81), ve znění nařízení (ES) Komise č. 622/2008 ze dne 30. června 2008 (Úř. věst. 2008, L 171, s. 3), přijala rozhodnutí z roku 2013, kterým konstatovala, že společnosti uvedené v bodě 5 výše porušily ustanovení článku 101 SFEU a článku 53 Dohody o EHP tím, že se účastnily dohod a jednání ve vzájemné shodě, jejichž účelem bylo omezit či narušit hospodářskou soutěž v odvětví úrokových derivátů denominovaných v japonských jenech.

### *A. Správní řízení týkající se napadeného rozhodnutí*

8 Dne 29. října 2013 zahájila Komise na základě čl. 11 odst. 6 nařízení č. 1/2003 proti žalobkyním řízení pro porušení (bod 53 odůvodnění napadeného rozhodnutí).

9 Dne 31. října 2013 se konalo jednání s cílem dosáhnout narovnání ve smyslu článku 10a nařízení č. 773/2004, v jehož průběhu Komise přednesla žalobkyním výtky, které zamýšlela vznést proti společnosti Icap, jakož i hlavní důkazy na jejich podporu, které měla k dispozici (bod 54 odůvodnění napadeného rozhodnutí).

10 Dne 12. listopadu 2013 informovaly žalobkyně Komisi o svém úmyslu nevyužít postup při narovnání (bod 55 odůvodnění napadeného rozhodnutí).

11 Dne 6. června 2014 zaslala Komise žalobkyním oznámení námitek. Žalobkyně odpověděly na oznámení námitek dne 14. srpna 2014, jakož i na slyšení, které se konalo dne 12. září 2014 (body 58 a 59 odůvodnění napadeného rozhodnutí).

12 Dne 4. února 2015 přijala Komise napadené rozhodnutí, v němž společnosti Icap vytýkala, že „usnadňovala“ šest protiprávních jednání, a uložila jí šest pokut v celkové výši 14 960 000 eur.

### *B. Napadené rozhodnutí*

#### *1. Dotčené produkty*

13 Dotčená protiprávní jednání se týkají úrokových derivátů denominovaných v japonských jenech vázaných na JPY LIBOR nebo na Euroyen TIBOR. JPY LIBOR je soubor referenčních úrokových sazeb používaný v Londýně (Spojené království), který byl v okamžiku přijetí napadeného rozhodnutí vypracován a zveřejněn British Bankers Association (BBA, Britské bankovní sdružení) a používán pro početné finanční produkty denominované v japonských jenech. Vypočítává se na základě denních cenových nabídek předkládaných panelem bank, které jsou členy uvedeného sdružení (dále jen „panel JPY LIBOR“). Uvedené nabídky umožňují stanovit „střední“ sazbu, na jejímž základě si jednotlivé banky, které jsou členy panelu, mohou půjčovat finanční zdroje a vyžadovat a přijímat mezibankovní nabídky v rozumném objemu. Z informací poskytnutých uvedenými bankami a při vyloučení čtyř nejvyšších a čtyř nejnižších referenčních sazeb BBA stanoví denní sazby JPY LIBOR. Euroyen TIBOR je soubor referenčních úrokových sazeb používaný v Tokiu (Japonsko), který má srovnatelnou funkci, ale vypočítává ho Japanese Banker Association (JBA, Japonské bankovní sdružení) na základě nabídek panelu členů uvedeného sdružení a při vyloučení dvou nejvyšších a dvou nejnižších referenčních sazeb. Komise uvádí, že sazby JPY LIBOR a Euroyen TIBOR představují složku ceny úrokových derivátů denominovaných v japonských jenech. Mohou ovlivnit objem hotovosti, který musí banka vyplatit protistraně nebo jej přijme od protistrany po uplynutí stanovené lhůty nebo v konkrétních intervalech. Nejčastějšími deriváty jsou dohody o budoucích úrokových sazbách, úrokové swapy, opce na úrokové sazby a termínové úrokové smlouvy (viz body 9 až 19 odůvodnění napadeného rozhodnutí).

#### *2. Vytýkaná jednání společnosti Icap*

14 Jednání vytýkaná společnosti Icap spočívají v „usnadňování“ šesti protiprávních jednání, tedy:

– „protiprávního jednání UBS/RBS z roku 2007“ od 14. srpna do 1. listopadu 2007;

– „protiprávního jednání UBS/RBS z roku 2008“ od 28. srpna do 3. listopadu 2008;

– „protiprávního jednání UBS/DB“ od 22. května do 10. srpna 2009;

– „protiprávního jednání Citi/RBS“ od 3. března do 22. června 2010;

– „protiprávního jednání Citi/DB“ od 7. dubna do 7. června 2010;

– „protiprávního jednání Citi/UBS“ od 28. dubna a 2. června 2010.

15 Zaprvé Komise zejména tvrdila, že společnost Icap byla činná jako zprostředkovatel na trhu vkladů v hotovosti v japonských jenech prostřednictvím „Cash/Money Market desk“ v Londýně. V rámci této činnosti poskytovala odhady subjektům na uvedeném trhu jak ohledně dostupných objemů, tak ohledně ceny, přičemž účelem bylo usnadňovat uzavření dohod mezi uvedenými subjekty. Pokud jde konkrétně o odhady poskytované společností Icap uvedeným subjektům, Komise v podstatě uvedla, že zahrnovaly odhady týkající se denní sazby JPY LIBOR ve formě zpráv předávaných finančním ústavům, včetně některých členů panelu JPY LIBOR. Komise má za to, že uvedené zprávy měly významný vliv na jednání bank při vydávání nabídek úrokových sazeb (body 98 až 101 odůvodnění napadeného rozhodnutí).

16 Zadruhé Komise uvedla, že společnost Icap byla rovněž zprostředkovatelem na trhu s úrokovými deriváty denominovanými v japonských jenech, přičemž tuto roli vykonávala zvláštní pobočka. Měla za to, že někteří z obchodníků činných v rámci uvedené pobočky, kromě legitimních obchodů s M. H., obchodníkem společnosti UBS a poté společnosti Citi, se na základě žádosti posledně uvedeného snažili také ovlivnit kurzy JPY LIBOR buď prostřednictvím změny dotčené zprávy, nebo prostřednictvím kontaktů společnosti Icap s určitými bankami panelu JPY LIBOR (body 102 a 103 odůvodnění napadeného rozhodnutí).

17 Zatřetí měla Komise za to, že to vedlo společnost Icap k usnadnění uskutečnění šesti protiprávních jednání konstatovaných v rozhodnutí z roku 2013 (body 165 až 171 odůvodnění napadeného rozhodnutí). Pokud jde zaprvé o protiprávní jednání UBS/RBS z roku 2007, UBS/RBS z roku 2008 a UBS/DB, uvedla, že obchodník UBS použil služby společnosti Icap pro účely ovlivnění nabídek určitých bank, členů panelu JPY LIBOR, které se neúčastnily uvedených tří kartelových dohod. V tomto ohledu Komise vytkla společnosti Icap, že použila své kontakty s bankami, které jsou členy uvedeného panelu, pro účely sledované společností UBS a šířila nesprávné informace týkající se budoucích sazeb JPY LIBOR [bod 77 písm. a) a b) a body 106 až 141 odůvodnění uvedeného rozhodnutí]. Pokud jde zadruhé o protiprávní jednání Citi/UBS a Citi/DB, Komise uvedla, že obchodník společnosti Citi použil služby společnosti Icap pro účely ovlivnění nabídek určitých bank, členů uvedeného panelu, které se neúčastnily uvedených dvou kartelových dohod. V tomto rámci Komise rovněž vytkla společnosti Icap, že použila své kontakty s bankami, které jsou členy uvedeného panelu, a šířila nesprávné informace [bod 83 písm. a) a b) a body 154 až 164 odůvodnění uvedeného rozhodnutí]. Pokud jde zatřetí o protiprávní jednání Citi/RBS, Komise vytkla společnosti Icap, že sloužila jako prostředník pro komunikaci mezi obchodníkem společnosti Citi a obchodníkem společnosti RBS pro účely usnadnění uskutečnění uvedeného protiprávního jednání (body 84 a 142 až 153 odůvodnění téhož rozhodnutí).

### *3. Výpočet pokuty*

18 Komise úvodem připomněla, že na základě pokynů pro výpočet pokut uložených podle čl. 23 odst. 2 písm. a) nařízení č. 1/2003 (Úř. věst. 2006, C 210, s. 2, dále jen „pokyny z roku 2006“) musí být základní částka pokuty určena s přihlédnutím ke všem důležitým okolnostem, za kterých k protiprávnímu jednání došlo, jakož i konkrétně k závažnosti a době trvání protiprávního jednání, přičemž role jednotlivých účastníků musí být předmětem individuálního posouzení, které zohlední také případné přitěžující či polehčující okolnosti (bod 284 odůvodnění napadeného rozhodnutí).

19 Komise poznamenala, že pokyny z roku 2006 poskytují jen málo pokynů ohledně způsobu výpočtu pokut pro osoby usnadňující předmětná jednání. Vzhledem k tomu, že společnost Icap byla hospodářským subjektem činným na trzích zprostředkovatelských služeb, a nikoli na trhu úrokových derivátů, měla Komise za to, že pro účely určení obratu a stanovení výše pokut nemůže zaměnit poplatky za zprostředkování za ceny úrokových derivátů denominovaných v japonských jenech, jelikož taková záměna by neodrážela závažnost, ani povahu protiprávního jednání. Z toho v podstatě vyvodila, že je třeba uplatnit bod 37 pokynů z roku 2006, který umožňuje odchýlit se od pokynů při určování základní částky pokuty (bod 287 odůvodnění napadeného rozhodnutí).

20 Komise s ohledem na závažnost dotčeného jednání a na dobu trvání účasti společnosti Icap na každém z šesti dotčených protiprávních jednání stanovila za každé z nich základní částku pokuty, tedy 1 040 000 eur za protiprávní jednání UBS/RBS z roku 2007, 1 950 000 eur za protiprávní jednání UBS/RBS z roku 2008, 8 170 000 eur za protiprávní jednání UBS/DB, 1 930 000 eur za protiprávní jednání Citi/RBS, 1 150 000 eur za protiprávní jednání Citi/DB a 720 000 eur za protiprávní jednání Citi/UBS (bod 296 odůvodnění napadeného rozhodnutí).

21 Pokud jde o stanovení konečné výše pokuty, Komise neuplatnila existenci žádné přitěžující či polehčující okolnosti a zohlednila skutečnost, že hranice 10 % ročního obratu nebyla překročena (bod 299 odůvodnění napadeného rozhodnutí). Článek 2 výroku napadeného rozhodnutí tedy žalobkyním ukládá pokuty, jejichž konečná výše se rovná jejich základní částce.

## II. Řízení a návrhová žádání účastnic řízení

22 Návrhem došlým kanceláři dne 14. dubna 2015 žalobkyně podaly projednávanou žalobu.

23 Dne 15. února 2016 Tribunál (čtvrtý senát) na návrh soudce zpravodaje a v rámci organizačních procesních opatření stanovených v článku 89 jednacího řádu vyzval žalobkyně, aby odpověděly na otázky týkající se druhého žalobního důvodu, a to v důsledku vyhlášení rozsudku rozsudku ze dne 22. října 2015, AC-Treuhand v. Komise (C-194/14 P, EU:C:2015:717).

24 Dne 29. února 2016 odpověděly žalobkyně na otázku položenou Tribunálem zpětvzetím části druhého žalobního důvodu.

25 Z důvodu změny složení senátů Tribunálu byl soudce zpravodaj přidělen ke druhému senátu, kterému byla tudíž přidělena projednávaná věc.

26 Na návrh druhého senátu rozhodl Tribunál podle článku 28 jednacího řádu předat věc rozšířenému senátu.

27 Na návrh soudce zpravodaje Tribunál (druhý rozšířený senát) rozhodl zahájit ústní část řízení a v rámci organizačních procesních opatření stanovených v článku 89 jednacího řádu položil účastníkům řízení písemné otázky a vyzval Komisi, aby předložila žádosti o narovnání podané společností UBS v souvislosti s protiprávními jednáními UBS/RBS z roku 2007 a UBS/RBS z roku 2008.

28 Dne 30. listopadu 2016 odmítla Komise vyhovět žádosti o předložení dokumentů. Prostřednictvím usnesení ze dne 1. prosince 2016 nařídil Tribunál Komisi, aby mu uvedené dva dokumenty předložila. V souladu s čl. 92 odst. 3 prvním pododstavcem jednacího řádu a s cílem uvést do souladu zásadu kontradiktornosti na jedné straně s charakteristikami postupu při narovnání na druhé straně, byl usnesením ze dne 1. prosince 2016 přístup k uvedeným dvěma dokumentům omezen pouze na zástupce účastníků řízení v kanceláři Tribunálu a bez možnosti pořizovat kopie. Dne 7. prosince 2016 Komise tomuto důkaznímu opatření vyhověla.

29 Dne 8. a 9. prosince 2016 odpověděly žalobkyně a Komise na otázky položené Tribunálem. Dne 31. prosince 2016 a dne 5. ledna 2017 předložily Komise a žalobkyně vyjádření k odpovědím protistrany.

30 Řeči účastnic řízení a jejich odpovědi na otázky Tribunálu byly vyslechnuty na jednání konaném dne 10. ledna 2017.

31 Žalobkyně navrhují, aby Tribunál:

– zrušil napadené rozhodnutí zcela nebo zčásti;

– podpůrně zrušil nebo snížil uložené pokuty;

– uložil Komisi náhradu nákladů řízení a dalších nákladů vynaložených v projednávaném sporu;

– přijal jakákoli opatření, která Tribunál považuje za vhodná.

32 Komise navrhuje, aby Tribunál:

– zamítl žalobu v plném rozsahu;

– uložil žalobkyním náhradu nákladů řízení.

## III. Právní otázky

### *A. K přípustnosti dokumentu a návrhového žádání*

33 Komise zpochybňuje přípustnost čtvrtého návrhového žádání žalobkyň, jakož i přípustnost dopisu zaslaného Tribunálu.

#### *1. K přípustnosti čtvrtého návrhového žádání žalobkyň*

34 Čtvrtým návrhovým žádáním žalobkyně navrhují, aby Tribunál „přijal jakákoli opatření, která považuje za vhodná“.

35 V rozsahu, v němž takové návrhové žádání musí být vykládáno jako návrh, aby Tribunál uložil Komisi příkaz, je třeba připomenout, že podle ustálené judikatury soudu Evropské unie nepřísluší, aby ukládaly unijním orgánům soudní příkazy, nebo aby v rámci přezkumu legality uvedené orgány nahrazoval. Dotčenému orgánu přísluší na základě článku 266 SFEU přijmout opatření ke splnění povinností vyplývajících z rozsudku vydaného na základě žaloby na neplatnost (viz rozsudek ze dne 30. května 2013, Omnis Group v. Komise, T-74/11, nezveřejněný, EU:T:2013:283, bod 26 a citovaná judikatura).

36 Čtvrté návrhové žádání tedy musí být prohlášeno za nepřípustné v rozsahu, v němž obsahuje návrh na vydání platebního rozkazu.

#### *2. Ke zpochybnění přípustnosti dopisu žalobkyň*

37 Komise v duplice tvrdí, že dopis žalobkyň zaslaný Tribunálu, jehož kopie jí byla zaslána přímo žalobkyněmi, musí být prohlášen za nepřípustný, neboť není v souladu s ustanoveními jednacího řádu.

38 V tomto ohledu postačí zdůraznit, že rozhodnutím ze dne 2. března 2016 bylo rozhodnuto nevložit uvedený dopis do spisu. Námitka nepřípustnosti vznesená Komisí je tedy bezpředmětná.

### *B. K návrhovému žádání směřujícímu ke zrušení*

39 Na podporu návrhu na zrušení napadeného rozhodnutí žalobkyně předkládají šest žalobních důvodů. První čtyři důvody se týkají zaprvé výkladu a uplatňování pojmu „omezení či narušení hospodářské soutěže ‚z hlediska účelu' " ve smyslu čl. 101 odst. 1 SFEU, zadruhé uplatňování pojmu „usnadnění" za okolností projednávané věci, zatřetí doby trvání dotčených šesti protiprávních jednání, a začtvrté porušení zásady presumpce neviny a zásady řádné správy, pokud jde o legalitu článku 1 uvedeného rozhodnutí, který se týká existence uvedených protiprávních jednání. Pátý důvod a šestý důvod se týkají určení částky pokut a porušení zásady *ne bis in idem*, pokud jde o legalitu článku 2 uvedeného rozhodnutí, který se týká pokut, které Komise uložila za jednotlivá protiprávní jednání.

#### *1. K prvnímu žalobnímu důvodu, který vychází z pochybení při výkladu a uplatňování pojmu „omezení či narušení hospodářské soutěže ‚z hlediska účelu' " ve smyslu čl. 101 odst. 1 SFEU*

40 V rámci prvního žalobního důvodu žalobkyně zpochybňují kvalifikaci protiprávního jednání z hlediska účelu uplatněnou na jednání vytýkaná Komisí, neboť uvedená jednání nemohla mít vliv na hospodářskou soutěž, a vyvozují z toho, že společnost Icap nemůže být činěna odpovědnou za „usnadnění" jakéhokoli protiprávního jednání.

41 Komise navrhuje tento žalobní důvod zamítnout.

42 V rozsahu, v němž jde o kvalifikaci protiprávního jednání z hlediska účelu uplatněnou Komisí, je třeba připomenout, že zákazu uvedenému v čl. 101 odst. 1 SFEU podléhají dohody, rozhodnutí nebo jednání ve vzájemné shodě podniků, jejichž „účelem nebo důsledkem" je vyloučení, omezení nebo narušení hospodářské soutěže na vnitřním trhu.

43 V tomto ohledu plyne z judikatury Soudního dvora, že určité druhy koordinace mezi podniky vykazují dostatečný stupeň škodlivosti ve vztahu k hospodářské soutěži, aby bylo možné mít za to, že přezkum jejich účinků není nutný (rozsudky ze dne 11. září 2014, CB v. Komise, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, bod 49, a ze dne 19. března 2015, Dole Food a Dole Fresh Fruit Europe v. Komise, C-286/13 P, EU:C:2015:184, bod 113; viz rovněž v tomto smyslu rozsudek ze dne 14. března 2013, Allianz Hungária Biztosító a další, C-32/11, EU:C:2013:160, bod 34).

44 Některé formy koordinace mezi podniky totiž mohou být považovány za škodlivé pro řádné fungování normální hospodářské soutěže již ze své povahy (rozsudky ze dne 11. září 2014, CB v. Komise, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, bod 50, a ze dne u 19. března 2015, Dole Food a Dole Fresh Fruit Europe v. Komise, C-286/13 P, EU:C:2015:184, bod 114; viz rovněž v tomto smyslu rozsudek ze dne 14. března 2013, Allianz Hungária Biztosító a další, C-32/11, EU:C:2013:160, bod 35).

45 Je tedy nesporné, že určitá koluzní jednání, jako například jednání vedoucí k horizontálnímu určování cen kartely, mohou být považována za natolik způsobilá vyvolat negativní účinky, zejména na ceny, kvantitu nebo kvalitu zboží a služeb, že pro účely uplatnění čl. 101 odst. 1 SFEU lze mít za nepotřebné prokazovat, že mají konkrétní účinky na trhu. Zkušenost totiž ukazuje, že taková jednání vedou ke snížení produkce a ke zvýšení ceny, což vrcholí špatným rozdělením zdrojů zejména ke škodě spotřebitelů (rozsudky ze dne 11. září 2014, CB v. Komise, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, bod 51, a ze dne 19. března 2015, Dole Food a Dole Fresh Fruit Europe v. Komise, C-286/13 P, EU:C:2015:184, bod 115).

46 Naproti tomu v případě, že analýza daného druhu koordinace mezi podniky neodhalí dostatečný stupeň škodlivosti ve vztahu k hospodářské soutěži, je naopak třeba přezkoumat její účinky, a aby toto jednání podléhalo zákazu, musí existovat skutečnosti prokazující, že hospodářská soutěž byla ve skutečnosti buď vyloučena, nebo citelně omezena či narušena (rozsudky ze dne 14. března 2013, Allianz Hungária Biztosító a další, C-32/11, EU:C:2013:160, bod 34; ze dne 11. září 2014, CB v. Komise, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, bod 52, a ze dne 19. března 2015, Dole Food a Dole Fresh Fruit Europe v. Komise, C-286/13 P, EU:C:2015:184, bod 116).

47 Podle judikatury Soudního dvora je při posuzování, zda dohoda mezi podniky nebo rozhodnutí sdružení podniků vykazuje dostatečný stupeň škodlivosti, aby byla považována za omezení hospodářské soutěže „z hlediska účelu“ ve smyslu čl. 101 odst. 1 SFEU, třeba se soustředit zejména na obsah jejích ustanovení, na cíle, kterých má dosáhnout, jakož i na hospodářský a právní kontext, do kterého spadá. V rámci posuzování tohoto kontextu je rovněž třeba zohlednit povahu dotčeného zboží nebo služeb, jakož i skutečné podmínky fungování a struktury dotčeného trhu nebo trhů (rozsudky ze dne 11. září 2014, CB v. Komise, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, bod 53, a ze dne 19. března 2015, Dole Food a Dole Fresh Fruit Europe v. Komise, C-286/13 P, EU:C:2015:184, bod 117; viz rovněž v tomto smyslu rozsudek ze dne 14. března 2013, Allianz Hungária Biztosító a další, C-32/11, EU:C:2013:160, bod 36).

48 Mimoto ačkoli úmysl účastníků není k určení omezující povahy dohody mezi podniky nezbytný, vnitrostátním a unijním orgánům pro hospodářskou soutěž nebo soudům nic nezakazuje, aby jej zohlednily (rozsudky ze dne 14. března 2013, Allianz Hungária Biztosító a další, C-32/11, EU:C:2013:160, bod 37; ze dne 11. září 2014, CB v. Komise, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, bod 54, a ze dne 19. března 2015, Dole Food a Dole Fresh Fruit Europe v. Komise, C-286/13 P, EU:C:2015:184, bod 118).

49 Pokud jde konkrétně o výměnu informací mezi soutěžiteli, je třeba připomenout, že kritéria koordinace a spolupráce zakládající jednání ve vzájemné shodě je třeba chápat ve světle koncepce vlastní ustanovením Smlouvy týkajícím se hospodářské soutěže, podle které každý hospodářský subjekt musí autonomním způsobem určovat politiku, kterou hodlá uplatňovat na společném trhu (rozsudky ze dne 4. června 2009, T-Mobile Netherlands a další, C-8/08, EU:C:2009:343, bod 32, a ze dne 19. března 2015, Dole Food a Dole Fresh Fruit Europe v. Komise, C-286/13 P, EU:C:2015:184, bod 119).

50 Ačkoliv tento požadavek autonomie nevylučuje právo hospodářských subjektů na rozumné přizpůsobení se stávajícímu nebo očekávanému chování jejich soutěžitelů, striktně brání všem přímým nebo nepřímým kontaktům mezi těmito subjekty, způsobilým ovlivnit tržní chování skutečného nebo potenciálního soutěžitele či odhalit tržní chování, o kterém tyto subjekty rozhodly, že budou samy uskutečňovat na tomto trhu nebo které zamýšlí samy uskutečňovat na tomto trhu, takovému soutěžiteli, jestliže je účelem nebo důsledkem těchto kontaktů dosažení podmínek hospodářské soutěže, které s přihlédnutím k povaze výrobků nebo poskytovaných služeb, významu a množství podniků, jakož i objemu uvedeného trhu, neodpovídají obvyklým podmínkám relevantního trhu (rozsudky ze dne 4. června 2009, T-Mobile Netherlands a další, C-8/08, EU:C:2009:343, bod 33, a ze dne 19. března 2015, Dole Food a Dole Fresh Fruit Europe v. Komise, C-286/13 P, EU:C:2015:184, bod 120).

51 Soudní dvůr proto rozhodl, že výměna informací mezi soutěžiteli může být v rozporu s pravidly hospodářské soutěže, pokud zmírňuje nebo odstraňuje stupeň nejistoty o fungování relevantního trhu, a tím vede k omezení hospodářské soutěže mezi podniky (rozsudky ze dne 2. října 2003, Thyssen Stahl v. Komise, C-194/99 P, EU:C:2003:527, bod 89; du 4. června 2009, T-Mobile Netherlands a další, C-8/08, EU:C:2009:343, bod 35, a ze dne 19. března 2015, Dole Food a Dole Fresh Fruit Europe v. Komise, C-286/13 P, EU:C:2015:184, bod 121).

52 Zvláště je třeba mít za to, že protisoutěžní účel sleduje výměna informací, která je způsobilá odstranit nejistotu v mysli dotčených osob ohledně data, rozsahu a způsobů přizpůsobení chování na trhu, které dotyčné podniky provedou (rozsudek ze dne 19. března 2015, Dole Food a Dole Fresh Fruit Europe v. Komise, C-286/13 P, EU:C:2015:184, bod 122; viz rovněž v tomto smyslu rozsudek ze dne 4. června 2009, T-Mobile Netherlands a další, C-8/08, EU:C:2009:343, bod 41).

53 Mimoto jednání ve vzájemné shodě může mít protisoutěžní účel, přestože nemá přímou souvislost se spotřebitelskými cenami. Znění čl. 101 odst. 1 SFEU totiž neumožňuje mít za to, že jsou zakázána pouze jednání ve vzájemné shodě, která mají přímý vliv na cenu zaplacenou konečnými spotřebiteli (rozsudek ze dne 19. března 2015, Dole Food a Dole Fresh Fruit Europe v. Komise, C-286/13 P, EU:C:2015:184, bod 123; viz rovněž v tomto smyslu rozsudky ze dne 4. června 2009, T-Mobile Netherlands a další, C-8/08, EU:C:2009:343, bod 36).

54 Naopak z uvedeného čl. 101 odst. 1 písm. a) SFEU vyplývá, že jednání ve vzájemné shodě může mít protisoutěžní cíl, pokud spočívá v tom, že „přímo nebo nepřímo určuje nákupní nebo prodejní ceny anebo jiné obchodní podmínky“ (rozsudky ze dne 4. června 2009, T-Mobile Netherlands a další, C-8/08, EU:C:2009:343, bod 37, a ze dne 19. března 2015, Dole Food a Dole Fresh Fruit Europe v. Komise, C-286/13 P, EU:C:2015:184, bod 124).

55 Každopádně článek 101 SFEU směřuje, podobně jako ostatní pravidla hospodářské soutěže uvedená ve Smlouvě, nikoliv pouze k tomu, aby chránil bezprostřední hospodářské zájmy soutěžitelů nebo spotřebitelů, nýbrž i k tomu, aby chránil strukturu trhu, a tím hospodářskou soutěž jako takovou. Proto konstatování existence protisoutěžního účelu jednání ve vzájemné shodě nemůže být podmíněno konstatováním přímé souvislosti mezi tímto jednáním a spotřebními cenami (rozsudky ze dne 4. června 2009, T-Mobile Netherlands a další, C-8/08, EU:C:2009:343, body 38 a 39, a ze dne 19. března 2015, Dole Food a Dole Fresh Fruit Europe v. Komise, C-286/13 P, EU:C:2015:184, bod 125).

56 Konečně je třeba připomenout, že ze samotného znění čl. 101 odst. 1 ES vyplývá, že pojem „jednání ve vzájemné shodě“ předpokládá, kromě vzájemné shody mezi dotyčnými podniky, i chování na trhu v návaznosti na tuto vzájemnou shodu a příčinnou souvislost mezi oběma skutečnostmi (rozsudky ze dne 4. června 2009, T-Mobile Netherlands a další, C-8/08, EU:C:2009:343, bod 51, a ze dne 19. března 2015, Dole Food a Dole Fresh Fruit Europe v. Komise, C-286/13 P, EU:C:2015:184, bod 126).

57 V tomto ohledu měl Soudní dvůr za to, že je třeba předpokládat, neexistuje-li důkaz o opaku, jehož předložení přísluší zúčastněným subjektům, že podniky, které jednají ve vzájemné shodě a které zůstávají na trhu aktivní, zohledňují při určování svého chování na trhu informace, které si vyměnily se svými konkurenty. Soudní dvůr dospěl konkrétně k závěru, že takové jednání ve vzájemné shodě spadá pod čl. 101 odst. 1 SFEU, i pokud nemělo protisoutěžní účinky na trhu (rozsudky ze dne 4. června 2009, T-Mobile Netherlands a další, C-8/08, EU:C:2009:343, bod 51, a ze dne 19. března 2015, Dole Food a Dole Fresh Fruit Europe v. Komise, C-286/13 P, EU:C:2015:184, bod 127).

58 V projednávaném případě v bodech 77 a 78 odůvodnění napadeného rozhodnutí Komise uvedla, že dotčených šest protiprávních jednání zahrnovalo obě formy jednání, tedy jednak debatu o nabídce nejméně jedné z bank s cílem tuto nabídku ovlivnit, a jednak sdělování či přijímání citlivých obchodních informací týkajících se buď vyjednávacích postojů, nebo budoucích nabídek nejméně jedné z dotčených bank. Mimoto ohledně protiprávního jednání UBS/DB Komise rovněž v bodě 78 odůvodnění uvedeného rozhodnutí zmínila skutečnost, že banky zkoumaly možnost uzavírat obchody určené ke sladění jejich obchodních zájmů týkajících se derivovaných produktů, a případně takové obchody v ojedinělých případech uzavíraly.

59 Komise tvrdila, že sporná jednání měla za cíl manipulaci sazeb JPY LIBOR, která umožnila zlepšení pozice zúčastněných bank na trhu s úrokovými deriváty denominovanými v japonských jenech.

60 V bodech 13 až 17 odůvodnění napadeného rozhodnutí Komise zdůraznila, že deriváty, a zejména dohody o budoucích úrokových sazbách a úrokové swapy měly dvě „odnože“, přičemž jednu představovaly finanční toky odchozí a druhou představovaly toky příchozí. Jednu tvořila pevná úroková sazba, druhou plovoucí úroková sazba. Jedna strana zaplatila druhé platbu vypočtenou na základě plovoucí úrokové sazby a obdržela platbu určenou na základě pevné úrokové sazby stanovené při uzavření dohody, a naopak.

61 Komise uvedla, že manipulace sazby JPY LIBOR měla přímý dopad na peněžní toky (cash-flow) obdržené či vyplacené v rámci „plovoucí“ odnože dohod uvedených v bodě 60 výše (body 199 a 201 odůvodnění napadeného rozhodnutí), jelikož byly vypočítávány přímo odkazem na uvedené sazby.

62 Komise měla za to, že manipulace sazeb JPY LIBOR měla dopad rovněž na „pevnou“ odnož dohod uvedených v bodě 60 výše, neboť skutečná úroveň uvedených sazeb se nepřímo odrážela v pevné sazbě budoucích dohod, jelikož v podstatě představovaly odhad budoucích sazeb (body 200 a 201 odůvodnění napadeného rozhodnutí).

63 V napadeném rozhodnutí Komise uvedla, že koordinace nabídek podávaných panelu JPY LIBOR, jakož i výměna důvěrných informací mezi zúčastněnými bankami představuje omezení hospodářské soutěže, která má mezi nimi běžně fungovat, což vedlo k narušení hospodářské soutěže v jejich prospěch a ke škodě nezúčastněných bank. To umožnilo vytvoření situace „asymetrických informací“ výhradně ve prospěch zúčastněných bank a umožnilo jim to nabízet dohody za lepších podmínek než ostatní banky činné na trhu s úrokovými deriváty denominovanými v japonských jenech (body 202 až 204 odůvodnění uvedeného rozhodnutí). Sporná jednání tak narušila hospodářskou soutěž ve prospěch zúčastněných bank a ke škodě ostatních subjektů na trhu. Komise z toho vyvodila, že dotčených šest protiprávních jednání vykazovalo stupeň škodlivosti, který dostačoval k tomu, aby byla kvalifikována jako protiprávní jednání z hlediska účelu (body 219 a 220 odůvodnění napadeného rozhodnutí).

64 Jako protiklad této analýze žalobkyně uvádí restriktivní definici pojmu „protiprávní jednání z hlediska účelu“ obsaženou v judikatuře Soudního dvora. Tvrdí, že dotčená jednání nevykazují stupeň škodlivosti pro normální průběh hospodářské soutěže na trhu s úrokovými deriváty denominovanými v japonských jenech odůvodňující kvalifikaci jejich jednání jako protiprávní jednání z hlediska účelu. Dodávají, že vytýkaná výměna informací nepředstavuje jednání, které by mělo „za účel“ omezit či narušit hospodářskou soutěž. Rovněž zdůrazňují, že skutečnosti relevantní pro kvalifikaci protiprávního jednání z hlediska účelu byly poprvé uvedeny v bodě 200 odůvodnění napadeného rozhodnutí. Konečně mají za to, že Komise ohledně protiprávního jednání UBS/DB neprokázala uzavírání obchodů mezi bankami určených ke sladění jejich obchodních zájmů týkajících se derivovaných produktů a nekvalifikovala toto jednání jako výměnu informací.

65 V rozsahu, v němž Komise pro dotčených šest protiprávních jednání uplatňovala zároveň existenci koordinace nabídek podávaných panelu JPY LIBOR a výměnu důvěrných informací, postačí ověřit, zda jedno z uvedených jednání má protisoutěžní účel.

66 Ohledně prvního společného prvku dotčených šesti protiprávních jednání, tedy ohledně koordinace nabídek podávaných panelu JPY LIBOR, je třeba uvést, že Komise správně konstatovala, že platby vyplácené jedním finančním ústavem jinému z titulu derivovaného produktu byly buď přímo, nebo nepřímo spojeny s úrovní sazby JPY LIBOR.

67 Pokud jde zaprvé o platby dlužné na základě existujících dohod, lze dopad sazeb JPY LIBOR považovat za zjevný. Týká se plateb dlužných v rámci „plovoucí“ odnože dohod uvedených v bodě 60 výše, které se zakládají přímo na uvedené sazbě. Ve vztahu k nim tedy koordinace nabídek podávaných panelu JPY LIBOR mohla ovlivňovat úroveň uvedených sazeb ve prospěch zájmů bank, které se koordinace účastnily, jak v podstatě uvedla Komise v bodech 199 a 201 odůvodnění napadeného rozhodnutí.

68 Pokud jde zadruhé o platby dlužné na základě budoucích dohod, je třeba konstatovat, že Komise rovněž právem uvedla, že koordinace nabídek podávaných panelu JPY LIBOR měla vliv na platby dlužné v rámci „pevné“ odnože dohod uvedených v bodě 60 výše.

69 Na jedné straně je třeba uvést, že v bodech 34 až 44 a 200 odůvodnění napadeného rozhodnutí Komise uvedla důvody, proč úroveň sazeb JPY LIBOR měla vliv na „pevnou“ odnož dohod uvedených v bodě 60 výše. V podstatě uvedla, že určení pevných sazeb se posuzuje prostřednictvím projekce, založené na matematickém vzorci, skutečné vývojové křivky derivovaných produktů, která je sama závislá na aktuální úrovni sazeb JPY LIBOR.

70 Na druhé straně lze v důsledku toho mít za to, že koordinace nabídek podávaných panelu JPY LIBOR umožnila zúčastněným bankám značně snížit nejistotu ohledně úrovní sazeb JPY LIBOR, a tudíž jim ve vztahu k vyjednávání a nabídkám derivovaných produktů dala soutěžní výhodu při obchodování ve srovnání s bankami, které se koordinace nezúčastnily, což Komise správně uvedla v bodech 201 až 204 odůvodnění napadeného rozhodnutí.

71 Z výše uvedeného plyne, že koordinace nabídek podávaných panelu JPY LIBOR je relevantní pro platby dlužné na základě smluv uvedených v bodě 60 výše jak ve vztahu k jejich „plovoucí“ noze, tak jejich „pevné“ noze.

72 Je třeba konstatovat, že taková koordinace nabídek podávaných panelu JPY LIBOR má jednoznačně protisoutěžní účel, neboť má ovlivňovat rozsah plateb, které mají dotčené banky zaplatit či obdržet.

73 Vzhledem k tomu, že všech šest dotčených protiprávních jednání obsahuje koordinaci nabídek podávaných panelu JPY LIBOR, která odůvodňuje kvalifikaci – ze strany Komise – protiprávního jednání jako protiprávního jednání z hlediska účelu, není nutné přezkoumávat, zda takovou kvalifikaci odůvodňuje ještě další jednání společné uvedeným protiprávním jednáním, tedy například výměna důvěrných informací.

74 Z ustálené judikatury totiž plyne, že pokud určité důvody rozhodnutí samy o sobě rozhodnutí právně dostačujícím způsobem odůvodňují, vady, kterými mohou být stižena další odůvodnění aktu, nemají v žádném případě vliv na jeho výrok (v tomto smyslu a obdobně viz rozsudky ze dne 12. července 2001, Komise a Francie v. TF1, C-302/99 P a C-308/99 P, EU:C:2001:408, bod 27, a ze dne 12. prosince 2006, SELEX Sistemi Integrati v. Komise, T-155/04, EU:T:2006:387, bod 47).

75 V každém případě je třeba s ohledem na význam vlivu sazby JPY LIBOR na výši plateb uskutečněných v rámci „plovoucí“ odnože i „pevné“ odnože dohod uvedených v bodě 60 výše konstatovat, že pouhé sdělení informací týkajících se budoucích nabídek banky, která je členem panelu JPY LIBOR, mohlo dotčeným bankám poskytnout výhodu, neboť se tím vyhnuly normálnímu průběhu hospodářské soutěže na trhu s úrokovými deriváty denominovanými v japonských jenech, a to způsobem, díky kterému lze mít za to, že tato výměna informací měla za účel omezit hospodářskou soutěž ve smyslu čl. 101 odst. 1 SFEU, za použití judikatury citované v bodech 49 až 52 výše. Totéž odůvodnění platí pro jednání týkající se výměny důvěrných informací týkajících se budoucích nabídek ohledně Euroyen TIBOR, jež Komise konstatovala pouze v rámci protiprávního jednání Citi/UBS.

76 S ohledem na výše uvedené je třeba učinit závěr, že se Komise nedopustila nesprávného právního posouzení, když konstatovala, že účelem dotčených šest protiprávních jednání bylo omezit hospodářskou soutěž.

77 Tento závěr není zpochybněn různými argumenty žalobkyň.

78 Na prvním místě žalobkyně odmítají, že by sporná jednání byla škodlivá pro hospodářskou soutěž.

79 Zaprvé je nesprávné tvrzení žalobkyň, že mezi bankami na trhu s úrokovými deriváty denominovanými v japonských jenech není soutěžní vztah. Uzavírání smluv na daném trhu implikuje vyjednávání o uvedených produktech, a konkrétně o použitelných pevných úrokových sazbách, a proto nezbytně mezi jednotlivými bankami aktivními na uvedeném trhu existuje soutěžní postup, pokud jde o nabídku uvedených produktů.

80 Zadruhé, a v důsledku výše uvedeného, nelze přijmout ani tvrzení žalobkyň vycházející z údajného rozporu mezi možností dotčených bank navrhovat lepší podmínky než jejich soutěžitelé a kvalifikací protiprávního jednání jako protiprávního jednání z hlediska účelu. Naopak tato možnost představuje spíš projev změny soutěžního postupu na trhu s úrokovými deriváty denominovanými v japonských jenech ve prospěch bank, které se koluze účastnily.

81 Zatřetí je irelevantní tvrzení žalobkyň, že banky uzavírají značný počet obchodů, při kterých zaujímají protichůdné postoje. Jedním ze zájmů manipulace sazeb JPY LIBOR, konkrétně ohledně existujících dohod, je umožnit, aby co nejlépe odrážela zájmy dotčených bank, tedy zvýšenou sazbu v případě netto kreditní pozice a sníženou sazbu v případě netto debetní pozice.

82 Na druhém místě žalobkyně v podstatě uplatňují porušení svých práv na obhajobu, neboť určité skutečnosti relevantní pro kvalifikaci protiprávního jednání jako protiprávního jednání z hlediska účelu byly poprvé uvedeny až v bodě 200 odůvodnění napadeného rozhodnutí.

83 Ustálená judikatura stanoví, že dodržování práva na obhajobu vyžaduje, aby dotyčnému podniku bylo v průběhu správního řízení umožněno užitečně vyjádřit své stanovisko k pravdivosti a relevanci skutkových zjištění a tvrzených okolností, jakož i +k dokumentům použitým Komisí na podporu jejího tvrzení o existenci porušení Smlouvy (viz rozsudek ze dne 24. května 2012, MasterCard a další v. Komise, T-111/08, EU:T:2012:260, bod 265 a citovaná judikatura).

84 Článek 27 odst. 1 nařízení č. 1/2003 tuto zásadu odráží, neboť stanoví, že oznámení námitek zaslané stranám musí jasným způsobem uvádět veškeré podstatné skutečnosti, o které se Komise v této fázi řízení opírá, aby bylo dotčeným osobám umožněno skutečně zjistit, jaké chování jim Komise vytýká, a aby se mohly účinně obhájit před tím, než Komise přijme konečné rozhodnutí. Tento požadavek je dodržen, když uvedené rozhodnutí dotčeným osobám nepřičítá protiprávní jednání, která nebyla uvedena v oznámení námitek, a obsahuje pouze skutkové okolnosti, ke kterým se dotčené osoby měly příležitost vyjádřit (viz rozsudek ze dne 24. května 2012, MasterCard a další v. Komise, T-111/08, EU:T:2012:260, bod 266 a citovaná judikatura).

85 Tyto údaje však mohou být stručné a konečné rozhodnutí nemusí být kopií oznámení námitek, protože oznámení námitek je přípravným dokumentem a skutková a právní posouzení v něm obsažená mají jen předběžný charakter. Jsou tedy přípustné doplňky k oznámení námitek učiněné ve světle odpovědí stran, jejichž argumenty prokazují, že skutečně mohly vykonat své právo na obhajobu. Komise rovněž může s ohledem na správní řízení opravit nebo doplnit skutkové nebo právní argumenty na podporu námitek, které uvedla (viz rozsudek ze dne 24. května 2012, MasterCard a další v. Komise, T-111/08, EU:T:2012:260, bod 267 a citovaná judikatura).

86 Oznámení doplnění námitek zúčastněným osobám je tak nutné pouze v případě, kdy výsledek šetření vede Komisi k tomu, aby podniky obvinila z nových činů nebo aby výrazně změnila důkazy o vytýkaném protiprávním jednání (viz rozsudek ze dne 24. května 2012, MasterCard a další v. Komise, T-111/08, EU:T:2012:260, bod 268 a citovaná judikatura).

87 Konečně je také třeba připomenout, že k porušení práva na obhajobu dochází podle judikatury tehdy, pokud existuje možnost, že z důvodu pochybení Komise bude mít jí vedené správní řízení odlišný výsledek. Žalující podnik prokáže, že k takovému porušení došlo, dokáže-li dostačujícím způsobem nikoli to, že by rozhodnutí Komise mělo odlišný obsah, ale to, že by svou obhajobu mohl zajistit lépe,

kdyby k pochybení nedošlo, například tím, že by na svou obhajobu mohl použít dokumenty, k nimž mu byl ve správním řízení odepřen přístup (viz rozsudek ze dne 24. května 2012, MasterCard a další v. Komise, T-111/08, EU:T:2012:260, bod 269 a citovaná judikatura).

88 V projednávaném případě je třeba uvést, že odkaz na nepřímé stanovení cen uvedený v bodě 200 odůvodnění napadeného rozhodnutí není nový, jak tvrdí žalobkyně. Body 137 a 175 oznámení námitek, na které Komise odkazuje, sice nelze považovat za vysvětlení výtek vycházejících z nepřímého stanovení cen, neboť jsou pouhým připomenutím právních zásad upravujících uplatňování čl. 101 odst. 1 SFEU. Nicméně z oznámení námitek plyne, že podstata jeho argumentace je tatáž, jako v uvedeném rozhodnutí, a zejména v bodě 200 jeho odůvodnění, tedy vliv úrovně sazby JPY LIBOR na úroveň sazeb platných pro budoucí dohody (viz konkrétně bod 157 oznámení námitek). Žalobkyně tedy v průběhu správního řízení mohly předložit vyjádření k této výtce.

89 Ohledně tvrzení vycházejícího z novosti odkazu v bodě 200 odůvodnění napadeného rozhodnutí na skutečnost, že manipulace JPY LIBOR je rovněž stanovením obchodních podmínek ve smyslu čl. 101 odst. 1 písm. a) SFEU, je třeba poznamenat, že z důvodů uvedených v bodech 66 až 76 výše postačuje vliv uvedených manipulací na výši plateb dlužných z titulu derivovaných produktů k odůvodnění toho, že Komise protiprávní jednání kvalifikovala jako protiprávní jednání z hlediska účelu. Nelze tudíž mít za to, že případná nemožnost, aby žalobkyně předložily vyjádření ohledně výtky vycházející ze stanovení obchodních podmínek, jim zabránila zajistit si lepší obhajobu ve smyslu judikatury citované v bodě 87 výše.

90 Zatřetí ohledně kritiky vyjádřené žalobkyněmi vůči tomu, že Komise konstatovala existenci jednání spočívajícího v tom, že banky zkoumaly možnost uzavírat obchody určené ke sladění jejich obchodních zájmů týkajících se derivovaných produktů a případně takové obchody v ojedinělých případech uzavíraly, což se týká pouze protiprávního jednání UBS/DB, z bodu 78 odůvodnění napadeného rozhodnutí plyne, že Komise měla pouze za to, že uvedené jednání mělo usnadňovat koordinaci budoucích nabídek podávaných panelu JPY LIBOR. V rozsahu, v němž toto jednání není autonomní ve vztahu k uvedené koordinaci, jejíž protisoutěžní účel byl právně dostačujícím způsobem prokázán, není nezbytné v tomto ohledu odpovídat na argumentaci žalobkyň.

91 S ohledem na předcházející úvahy je třeba první žalobní důvod zamítnout.

### *2. Ke druhému žalobnímu důvodu, který vychází z nesprávného použití pojmu „usnadňování“ ve smyslu čl. 101 odst. 1 SFEU a judikatury*

92 Žalobkyně mají za to, že Komise nesprávně uvedla, že společnost Icap usnadňovala šest dotčených protiprávních jednání. Po vyhlášení rozsudku ze dne 22. října 2015, AC-Treuhand v. Komise (C-194/14 P, EU:C:2015:717) vzaly zpět část argumentace, takže tento žalobní důvod má nyní tři části.

93 První částí druhého důvodu, která se netýká protiprávního jednání Citi/RBS, ale pouze ostatních pěti dotčených protiprávních jednání, žalobkyně tvrdí, že kritérium „usnadnění“ použité na společnost Icap je příliš široké, nové a porušuje zásadu právní jistoty. Druhou částí druhého důvodu, která se týká stejných pěti protiprávních jednání, žalobkyně tvrdí, že role společnosti Icap neodpovídá kritériím „usnadnění“ stanoveným v judikatuře. Konečně třetí částí druhého důvodu, která se týká pouze protiprávních jednání UBS/RBS z roku 2007, Citi/UBS a Citi/DB, žalobkyně napadají opodstatněnost odůvodnění napadeného rozhodnutí vycházející z toho, že společnost Icap využívala své kontakty u několika bank za účelem ovlivnění jejich nabídek podávaných panelu JPY LIBOR.

94 Tribunál má za to, že především je třeba analyzovat druhou a třetí část druhého důvodu, neboť se v podstatě týkají protiprávní povahy jednání vytýkaných společnosti Icap, a dále první část uvedeného důvodu, která obsahuje zpochybnění souladu uváděné povahy protiprávního jednání se zásadou právní jistoty.

***a)*** *Ke druhé části, která vychází z toho, že Komise porušila kritéria „usnadnění“ stanovená v judikatuře*

95 Žalobkyně v rámci této části v podstatě tvrdí, že závěr vyvozený z toho, že jednání společnosti Icap spadá do působnosti článku 101 SFEU, je nesprávný.

96 Komise navrhuje tuto část zamítnout.

97 Je třeba připomenout, že znění čl. 101 odst. 1 SFEU nijak nenaznačuje tomu, že by se v něm uvedený zákaz vztahoval pouze na strany těchto dohod nebo jednání ve vzájemné shodě, které působí na trzích, jež jsou jimi dotčeny (viz rozsudek ze dne 22. října 2015, AC-Treuhand v. Komise, C-194/14 P, EU:C:2015:717, bod 27).

98 Mimoto v souladu s judikaturou Soudního dvora se existence „dohody“ zakládá na vyjádření shody vůle mezi nejméně dvěma stranami, přičemž forma projevu této shody není sama o sobě určující (viz rozsudek ze dne 22. října 2015, AC-Treuhand v. Komise, C-194/14 P, EU:C:2015:717, bod 28 a citovaná judikatura).

99 Pokud jde o pojem „jednání ve vzájemné shodě“, z judikatury Soudního dvora vyplývá, že čl. 101 odst. 1 SFEU odlišuje tento pojem zejména od pojmu „dohoda“ nebo „rozhodnutí sdružení podniků“, a to s jediným záměrem, aby zahrnoval jednotlivé formy koluze mezi podniky, které mají ze subjektivního hlediska stejnou povahu a odlišují se pouze svou intenzitou a formami, ve kterých se projevují (viz rozsudek ze dne 22. října 2015, AC-Treuhand v. Komise, C-194/14 P, EU:C:2015:717, bod 29 a citovaná judikatura).

100 Mimoto pokud jde o dohody a jednání ve vzájemné shodě, které mají protisoutěžní cíl, z judikatury Soudního dvora vyplývá, že Komise musí k tomu, aby mohla dojít k závěru o účasti podniku na protiprávním jednání a o jeho odpovědnosti za jednotlivé prvky tohoto protiprávního jednání, prokázat, že dotyčný podnik svým jednáním zamýšlel přispět ke společným cílům sledovaným všemi účastníky a věděl o faktickém plánovaném nebo uplatňovaném jednání jiných podniků při sledování týchž cílů nebo je mohl důvodně předvídat a byl připraven podstoupit z toho plynoucí riziko (viz rozsudek ze dne 22. října 2015, AC-Treuhand v. Komise, C-194/14 P, EU:C:2015:717, bod 30 a citovaná judikatura).

101 V tomto ohledu Soudní dvůr mimo jiné rozhodl, že pasivní formy účasti na protiprávním jednání, jako je účast podniku na schůzkách, na nichž byly uzavřeny dohody s protisoutěžním účelem, aniž se proti nim zjevně postavil, poukazují na spoluúčast, která může vést ke vzniku jeho odpovědnosti v rámci čl. 101 odst. 1 SFEU, neboť mlčky učiněné schválení takovéto protiprávní iniciativy, bez veřejného distancování se od jejího obsahu nebo jejího oznámení správním orgánům, ve svém důsledku podporuje pokračování v protiprávním jednání a ohrožuje jeho odhalení (viz rozsudek ze dne 22. října 2015, AC-Treuhand v. Komise, C-194/14 P, EU:C:2015:717, bod 31 a citovaná judikatura).

102 Ačkoli Soudní dvůr již uvedl, že „dohoda“ ve smyslu čl. 101 odst. 1 SFEU představuje vyjádření shody vůle stran chovat se na trhu určitým způsobem a že kritéria koordinace a spolupráce zakládající „jednání ve vzájemné shodě“ je třeba chápat ve světle koncepce vlastní ustanovením Smlouvy týkajícím se hospodářské soutěže, podle které každý hospodářský subjekt musí určovat politiku, kterou hodlá uplatňovat na společném trhu, samostatně, z těchto úvah nicméně nevyplývá, že pojmy „dohoda“ a „jednání ve vzájemné shodě“ předpokládají vzájemné omezení svobody jednání na témže trhu, na kterém by působili všichni účastníci (rozsudek ze dne 22. října 2015, AC-Treuhand v. Komise, C-194/14 P, EU:C:2015:717, body 32 a 33).

103 Mimoto z judikatury Soudního dvora nelze vyvodit, že čl. 101 odst. 1 SFEU se týká výlučně buď podniků působících na trhu dotčeném omezeními hospodářské soutěže či na trzích na vstupu nebo na výstupu nebo na trzích sousedících s uvedeným trhem, nebo podniků, které omezují svou nezávislost chování na daném trhu na základě dohody nebo jednání ve vzájemné shodě. Z ustálené judikatury

Soudního dvora totiž vyplývá, že znění čl. 101 odst. 1 SFEU obecně odkazuje na všechny dohody a jednání ve vzájemné shodě, které v horizontálních nebo vertikálních vztazích narušují hospodářskou soutěž na společném trhu bez ohledu na trh, na kterém strany působí, nebo skutečnost, že se daná ujednání vztahují pouze na obchodní chování jedné z těchto stran (viz rozsudek ze dne 22. října 2015, AC-Treuhand v. Komise, C-194/14 P, EU:C:2015:717, body 34 a 35 a citovaná judikatura).

104 Rovněž je třeba zdůraznit, že hlavním cílem zákazu stanoveného v čl. 101 odst. 1 SFEU je zajistit zachování nenarušené hospodářské soutěže na společném trhu a že jeho plná účinnost znamená zamezit aktivnímu přispívání podniku k omezování hospodářské soutěže, i když se toto přispívání netýká hospodářské činnosti na relevantním trhu, na kterém k tomuto omezení dochází nebo má docházet (viz rozsudek ze dne 22. října 2015, AC-Treuhand v. Komise, C-194/14 P, EU:C:2015:717, bod 36 a citovaná judikatura). ES

105 V projednávaném případě je třeba bez dalšího uvést, že Komise neshledala existenci autonomních protiprávních jednání mezi společnostmi Icap a UBS, poté Icap a Citi, jejichž účelem údajně bylo manipulovat úroveň bankovních nabídek v zájmu UBS, poté Citi, tím, že by společnost Icap šířila nesprávné informace. V napadeném rozhodnutí je odpovědnost společnosti Icap založena na její účasti na protisoutěžním chování, které konstatovala Komise a kvalifikovala je jako „usnadňování“.

106 S ohledem na odůvodnění, které Komise uvedla v napadeném rozhodnutí, je třeba ověřit, zda účast společnosti Icap splňuje kritéria uvedená v judikatuře citovaná v bodě 100 výše, přičemž pouze jejich splnění odůvodňuje vznik odpovědnosti z důvodu protiprávních jednání dotčených bank.

107 V tomto ohledu je třeba uvést, že žalobkyně zpochybňují splnění uvedených kritérií ve třech výtkách, které vycházejí z toho, že Komise neprokázala, zaprvé že společnost Icap věděla o existenci koluze mezi dotčenými bankami v rámci některých ze šesti dotčených protiprávních jednání (první výtka), zadruhé existenci vůle společnosti Icap přispívat ke společnému cíli dotčených bank (druhá výtka) a zatřetí že společnost Icap přispěla k dosažení společných cílů dotčených bank (třetí výtka). Tribunál má za to, že je třeba přezkoumat nejdřív první, pak třetí a nakonec druhou výtku.

*1) K první výtce, která se týká nedostatku prokázání, že společnost Icap věděla o existenci koluze mezi dotčenými bankami v rámci některých ze šesti dotčených protiprávních jednání*

108 V rámci první výtky mají žalobkyně za to, že Komise právně dostačujícím způsobem neprokázala, že společnost Icap věděla o koluzi mezi dotčenými bankami v rámci protiprávních jednání UBS/RBS z roku 2007, UBS/RBS z roku 2008, Citi/DB a Citi/UBS, ale případně pouze jednostrannou snahu obchodníka manipulovat sazby JPY LIBOR.

109 Tato výtka se tedy týká jen čtyř ze šesti dotčených protiprávních jednání.

110 Žalobkyně tvrdí, že krátké zprávy, které Komise použila jako důkazy, mohou prokázat pouze to, že jeden obchodník jedné z dotčených bank věděl o budoucích nabídkách jiné banky. V kontextu vyznačujícím se zejména existencí nepřípustných kontaktů mezi uvedenými bankami z toho nelze vyvodit, že společnost Icap věděla o společné vůli uvedených bank koordinovat nabídky podávané panelu JPY LIBOR. To se týká protiprávního jednání UBS/RBS z roku 2007, protiprávního jednání UBS/RBS z roku 2008, protiprávního jednání Citi/DB a protiprávního jednání Citi/UBS.

111 Žalobkyně tvrdí, že struktura trhu s úrokovými deriváty denominovanými v japonských jenech, která implikuje kontinuální vyjednávání mezi dotčenými bankami, může vysvětlovat, proč jedna banka věděla o směřování nabídek jiné banky, aniž tato vědomost byla výsledkem výměny informací. Z toho vyvozují, že společnost Icap mohla mít důvodně za to, že odkazy na budoucí postavení jiné banky obsažené ve zprávách jednoho obchodníka nevznikly v důsledku protiprávní kartelové dohody. Vytýkají Komisi, že nezohlednila tento možný výklad důkazů, jak pro protiprávní jednání UBS/RBS z roku 2007, tak pro

protiprávní jednání UBS/RBS z roku 2008. Ohledně odkazu, který Komise učinila na uznání ze strany společnosti UBS, že společnost Icap usnadňovala vyřízení jejího požadavku na uskutečnění obchodu, tvrdí, zejména že rozhodnutí o uskutečnění obchodu výslovně zdůrazňuje, že okolnosti přijaté účastníky nemohou prokázat žádnou odpovědnost společnosti Icap. Ohledně protiprávních jednání Citi/DB a Citi/UBS zdůrazňují, že předložené důkazy neprokazují existenci koluze mezi dotčenými bankami v období konstatovaných protiprávních jednání.

112 Komise tvrdí, že body 214 až 221 odůvodnění napadeného rozhodnutí právně dostačujícím způsobem prokazují, že společnost Icap věděla či měla vědět, že její jednání přispívá k protiprávním jednáním omezujícím hospodářskou soutěž. Ohledně každého ze šesti dotčených protiprávních jednání byla společnost Icap informována společností UBS, poté společností Citi, o totožnosti banky z panelu JPY LIBOR, se kterou udržovaly protisoutěžní kontakty. To je případ jak protiprávního jednání UBS/RBS z roku 2007, tak protiprávního jednání UBS/RBS z roku 2008. Ohledně těchto protiprávních jednání Komise poznamenává, že důkaz toho, že společnost Icap věděla o koluzi mezi dotčenými bankami, spočívá také v tom, že společnost UBS v požadavku na uskutečnění obchodu uznala, že společnost Icap vykonávala usnadňující roli, což je uvedeno v bodech 115 a 126 odůvodnění napadeného rozhodnutí a žalobkyně to nezpochybnily. Komise rovněž odkazuje na znalost společnosti Icap trhu s úrokovými deriváty denominovanými v japonských jenech a na její roli hlavního zprostředkovatele na uvedeném trhu a zdůrazňuje, že nelze nevědět o protisoutěžní povaze této koluze. Ohledně protiprávního jednání Citi/DB a Citi/UBS uvádí, že žalobkyně nezpochybňují, že společnost Icap věděla o koluzi mezi dotčenými bankami, ale pouze časový rozsah této vědomosti. V tomto ohledu připomíná, že datem zahájení protiprávního jednání je datum koluze, a nikoli jeho uskutečnění.

113 V tomto ohledu je třeba uvést, že na základě judikatury citované v bodě 100 výše přísluší Komisi, aby prokázala, že společnost Icap věděla o faktickém plánovaném nebo uplatňovaném jednání jednotlivých dotčených bank nebo jej mohla důvodně předvídat.

114 Mimoto je třeba připomenout, že v oblasti práva hospodářské soutěže je Komise v případě sporu o existenci protiprávního jednání povinna prokázat protiprávní jednání, jejichž existenci zjistila, a předložit důkazy, které mohou právně dostačujícím způsobem prokázat skutečnosti zakládající protiprávní jednání (viz rozsudek ze dne 22. listopadu 2012, E.ON Energie v. Komise, C-89/11 P, EU:C:2012:738, bod 71 a citovaná judikatura).

115 K prokázání porušení čl. 101 odst. 1 SFEU je nezbytné, aby Komise podala závažné, přesné a shodující se důkazy. Každý z důkazů podaných Komisí nemusí však nutně odpovídat těmto kritériím ohledně každého z prvků protiprávního jednání. Postačí, aby tomuto požadavku vyhověl při celkovém posouzení celý soubor indicií uváděných tímto orgánem (viz rozsudek ze dne 1. července 2010, Knauf Gips v. Komise, C-407/08 P, EU:C:2010:389, bod 47 a citovaná judikatura).

116 Dále má-li soudce pochybnosti, musí být tato skutečnost ku prospěchu podniku, jemuž je určeno rozhodnutí, kterým se konstatuje protiprávní jednání. Presumpce neviny je totiž obecnou zásadou unijního práva, která je v současné době zakotvena v čl. 48 odst. 1 Listiny základních práv Evropské unie (viz rozsudek ze dne 22. listopadu 2012, E.ON Energie v. Komise, C-89/11 P, EU:C:2012:738, bod 72 a citovaná judikatura).

117 Z judikatury Soudního dvora přitom vyplývá, že se zásada presumpce neviny vztahuje na řízení o porušení pravidel hospodářské soutěže uplatnitelných na podniky, které může vést k uložení pokut nebo penále (viz rozsudek ze dne 22. listopadu 2012, E.ON Energie v. Komise, C-89/11 P, EU:C:2012:738, bod 73 a citovaná judikatura).

118 Mimoto podle ustálené judikatury je pro posouzení důkazní síly důkazu třeba nejprve ověřit důvěryhodnost informací, jež jsou v něm obsaženy, a zohlednit zejména původ dokumentu, okolnosti jeho vyhotovení, to, komu je dokument určen, přičemž je třeba si klást otázku, zda se dokument

vzhledem ke svému obsahu jeví jako rozumný a důvěryhodný (viz rozsudek ze dne 14. dubna 2011, Visa Europe a Visa International Service v. Komise, T-461/07, EU:T:2011:181, bod 182 a citovaná judikatura).

119 S ohledem na tyto úvahy je třeba ověřit, zda Komise pro každé ze čtyř dotčených protiprávních jednání právně dostačujícím způsobem prokázala, že společnost Icap věděla nebo mohla rozumně předvídat, že žádosti, které jí zaslala společnost UBS, poté společnost Citi, nebyly činěny ve výlučném zájmu jejího partnera, ale byly výsledkem koluze mezi dotčenými bankami.

120 Ačkoli v tomto ohledu z judikatury citované v bodě 100 výše plyne, že alternativně může Komise prokázat, že společnost Icap jednak věděla o účasti jiné dotčené banky na každém z dotčených čtyř protiprávních jednání a jednak mohla takovou část rozumně předvídat, je třeba uvést, že tato druhá možnost musí být přezkoumána s ohledem na kontext, ve kterém se odehrávaly obchody mezi společností UBS, poté Citi, a společností Icap.

121 Jak totiž v podstatě tvrdí žalobkyně, žádosti zaslané společností UBS, poté Citi, společnosti Icap týkající se manipulace sazeb JPY LIBOR, neimplikují samy o sobě existenci předcházejícího jednání ve vzájemné shodě s jinou bankou. Uvedené žádosti lze legitimně vykládat jako žádosti společnosti UBS, poté Citi, směřující k manipulaci uvedených sazeb při sledování výhradně vlastních zájmů. Je třeba konstatovat, že taková okolnost ztěžuje Komisi prokazování, že společnost Icap měla ze žádostí společnosti UBS, poté Citi, vyvodit, že k nim docházelo v rámci koluze s jinou bankou.

*i) K důkazu předloženému Komisí, že společnost Icap věděla o úloze společnosti RBS v protiprávním jednání UBS/RBS z roku 2007*

122 Skutkové okolnosti, o které se Komise opřela pro účely prokázání existence protiprávního jednání společnosti Icap jsou – ve vztahu k protiprávnímu jednání UBS/RBS z roku 2007 – uvedeny v bodě 5.3.2 napadeného rozhodnutí.

123 Komise se zaprvé opřela o odkaz učiněný v konverzaci mezi M. H., tehdy obchodníkem společnosti UBS, a M. R., zaměstnancem společnosti Icap, dne 14. srpna 2007 (dále jen „konverzace ze dne 14. srpna 2007“), který se týkal toho, že „společnosti RBS a UBS míří na šest měsíců nahoru“, a měla za to, že počínaje uvedenou konverzací „společnost [Icap] věděla, nebo přinejmenším měla vědět, že společnost [UBS] koordinovala budoucí nabídky sazeb JPY LIBOR se společností RBS a že pomoc, které se společnosti UBS dostalo po uvedené konverzaci, usnadňovala či mohla usnadňovat protisoutěžní praktiky mezi společnostmi UBS a RBS“ (bod 106 odůvodnění napadeného rozhodnutí).

124 Zadruhé Komise poukázala na několik výměn informací mezi M. H. a M. R., nebo mezi M. R. a dalšími zaměstnanci společnosti Icap, které se odehrály 15. srpna 2007 a 1. listopadu 2007, aby prokázala úlohu společnosti Icap při manipulaci sazeb JPY LIBOR (body 107 až 114 odůvodnění napadeného rozhodnutí).

125 Konečně zatřetí Komise odkázala na to, že společnost UBS ve svém požadavku na uskutečnění obchodu uznala, že použila služby společnosti Icap k ovlivnění budoucích nabídek sazeb JPY LIBOR určitých bank panelu JPY LIBOR. Uvedla, že společnost RBS o úloze společnosti Icap nevěděla (bod 115 odůvodnění napadeného rozhodnutí).

126 Napadené rozhodnutí uvádí pouze dva důkazy, které by mohly dokázat, že společnost Icap věděla o účasti společnosti RBS na protiprávním jednání UBS/RBS z roku 2007, tedy jednak konverzaci ze dne 14. srpna 2007, a jednak prohlášení společnosti UBS v jejím požadavku na uskutečnění obchodu. Mezi účastníky řízení je totiž nesporné, že obchody uskutečněné mezi společnostmi Icap a UBS po dni 14. srpna 2017 neobsahovaly žádný odkaz na společnost RBS.

127 Pokud jde o prohlášení společnosti UBS v jejím požadavku na uskutečnění obchodu, z přezkumu uvedeného dokumentu neplyne, že by v něm společnost UBS uznala, že informovala společnost Icap o účasti RBS na protiprávním jednání UBS/RBS z roku 2007, neboť společnost UBS se omezila jen na zdůraznění, že využila služeb společnosti Icap.

128 Z toho plyne, že jediný důkaz, který by mohl prokázat, že společnost Icap věděla o úloze společnosti RBS v protiprávním jednání UBS/RBS z roku 2007, spočívá v části konverzace ze dne 14. srpna 2017, v níž M. H. informuje M. R., že „společnosti RBS a UBS míří na šest měsíců nahoru“. V bodě 106 odůvodnění napadeného rozhodnutí Komise tuto větu vyložila tak, že znamená, že M. H., tehdy obchodník společnosti UBS, informoval M. R., zaměstnance společnosti Icap, o probíhajících jednáních se společností RBS o budoucích nabídkách sazby JPY LIBOR.

129 Na základě organizačních procesních opatření byly účastnice řízení požádány o vyjádření k výkladu uvedené věty s ohledem na další konverzaci: „[Icap:] dobře, to bude užitečné:); [UBS:] Will mi prokazuje laskavost; [Icap:] to [by měl]“, jakož i o upřesnění, zda slovo „Will“ označuje zaměstnance společnosti RBS. Vyplynulo z toho, že uvedená konverzace se týkala W. H., obchodníka společnosti RBS, jehož komunikace s M. H. byla zohledněna pro účely konstatování protiprávního jednání UBS/RBS z roku 2007.

130 Z toho je třeba vyvodit, že po této konverzaci byl M. R., zaměstnanec společnosti Icap, jednoznačně informován M. H., tehdy obchodníkem společnosti UBS, že s W. H., obchodníkem společnosti RBS, bylo dohodnuto navýšení jejich nabídek týkající se šestiměsíčních úrokových sazeb. V rozsahu, v němž je tento důkaz tvořen konverzací, které se M. R. přímo účastnil, a s ohledem na její rozsah, je třeba mu na základě judikatury uvedené v bodě 118 výše přikládat vysokou důkazní hodnotu.

131 Za těchto podmínek může konverzace ze dne 14. srpna 2017 sama o sobě prokázat, že společnost Icap věděla o úloze společnosti RBS v protiprávním jednání UBS/RBS z roku 2007.

132 První výtka tedy musí být zamítnuta v rozsahu, v němž se týká protiprávního jednání UBS/RBS z roku 2007.

*ii) K důkazu předloženému Komisí, že společnost Icap věděla o úloze společnosti RBS v protiprávním jednání UBS/RBS z roku 2008*

133 V bodě 5.3.3 napadeného rozhodnutí, nadepsaném „Usnadnění protiprávního jednání UBS/RBS z roku 2008 společností Icap“, Komise zaprvé odkázala na konverzaci ze dne 28. srpna 2008, ve které M. H., tehdy obchodník společnosti UBS, odhalil M. R., zaměstnanci společnosti Icap, směřování nabídek společnosti RBS podávaných panelu JPY LIBOR, tedy nabídky „nízké na plné čáře“ (dále jen „konverzace ze dne 28. srpna 2008“) (bod 116 odůvodnění napadeného rozhodnutí).

134 Zadruhé Komise poukázala na různé výměny informací mezi M. H. a M. R., nebo mezi M. R. a dalšími zaměstnanci společnosti Icap ze dne 28. srpna 2008 a 3. listopadu 2008, aby prokázala úlohu společnosti Icap při manipulaci sazeb JPY LIBOR (body 117 až 125 odůvodnění napadeného rozhodnutí). Mezi uvedenými důkazy je interní email společnosti Icap s datem 5. září 2008, v němž se píše, že společnosti UBS a RBS měly zvláštní zájem na nízké tříměsíční sazbě JPY LIBOR.

135 Zatřetí Komise odkázala na to, že společnost UBS v požadavku na uskutečnění obchodu uznala, že využila služeb společnosti Icap k ovlivnění budoucích nabídek sazeb podávaných panelu JPY LIBOR. Uvedla, že společnost RBS nevěděla o úloze společnosti Icap (bod 126 odůvodnění napadeného rozhodnutí).

136 Napadené rozhodnutí uvádí tři důkazy, které by mohly případně dokázat, že společnost Icap věděla o úloze společnosti RBS v protiprávním jednání UBS/RBS z roku 2008, tedy především konverzaci ze dne 28. srpna 2008, dále interní e-mail společnosti Icap ze dne 5. září 2008 (viz bod 134 výše) a konečně prohlášení společnosti UBS v jejím požadavku na uskutečnění obchodu.

137 Zaprvé ohledně prohlášení společnosti UBS v jejím požadavku na uskutečnění obchodu je třeba konstatovat, že rovněž s ohledem na toto protiprávní jednání z přezkumu uvedeného dokumentu plyne pouze to, že společnost UBS uznává, že využila služeb společnosti Icap, aniž tvrdila, že informovala společnost Icap o účasti společnosti RBS na protiprávním jednání UBS/RBS z roku 2008.

138 Zadruhé ohledně konverzace ze dne 28. srpna 2008 měla Komise za to, že zmínka učiněná M. H., tehdy obchodníkem společnosti UBS, že nabídky společnosti RBS jsou „nízké na plné čáře“, měla M. R., zaměstnance společnosti Icap, vést k závěru, že mezi společnostmi UBS a RBS existují kontakty, a že podpora, kterou M. R. od tohoto okamžiku poskytoval M. H. za účelem změny sazeb JPY LIBOR, byla nebo mohla být také podporou protisoutěžních praktik mezi UBS a RBS (bod 118 odůvodnění napadeného rozhodnutí).

139 Je třeba konstatovat, že část konverzace ze dne 28. srpna 2008, na kterou poukázala Komise, není tak jednoznačná, aby mohla vést společnost Icap k podezření, že společnost UBS obdržela důvěrné informace týkající se úrovně budoucích nabídek společnosti RBS podávaných panelu JPY LIBOR. Lze ji vykládat rovněž jako projev analýzy či stanoviska M. H. ohledně pravděpodobného budoucího postavení jednoho ze soutěžitelů.

140 Mimoto přezkum části konverzace ze dne 28. srpna 2008, na kterou poukázala Komise, neumožňuje vyjasnit její smysl v obecnějším kontextu uvedené konverzace. Ačkoli z ní plyne společný úmysl společností UBS a Icap změnit běžný průběh stanovení sazby JPY LIBOR, neobsahuje žádný dodatečný prvek týkající se případné účasti společnosti RBS na protiprávním jednání UBS/RBS z roku 2008.

141 Tato skutečnost tedy sama o sobě neumožňuje prokázat, že společnost Icap věděla o úloze společnosti RBS v protiprávním jednání UBS/RBS z roku 2008. Je však třeba ověřit, zda může spolu s dalšími skutečnostmi představovat soubor důkazů ve smyslu judikatury citované v bodě 115 výše.

142 Zatřetí v e-mailech, které si vyměnili dva zaměstnanci společnosti Icap, se píše, že „UBS a RBS mají zvláštní zájem na tom, aby tříměsíční [sazba JPY LIBOR] byla nízká“ (bod 121 odůvodnění napadeného rozhodnutí). Je třeba konstatovat, že výklad upřednostňovaný Komisí, tedy že e-mail je dosvědčuje, že společnost Icap věděla o protiprávním jednání mezi společnostmi RBS a UBS, není jediný možný. V rozsahu, v němž je společnost Icap v rámci svých funkcí v trvalém kontaktu s dotčenými bankami, nelze vyloučit, že si vytváří vlastní názor na zájmy jednotlivých bank činných na trhu s úrokovými deriváty denominovanými v japonských jenech. Pravděpodobnost tohoto alternativního výkladu je posílena s ohledem na to, že citace uvedená Komisí je zkrácená; žalobkyně poukazují na přesné znění e-mailu, tedy „mám za to, že [UBS] a [RBS] mají zjevný zájem na tom, aby [sazby] byly nízké“, což vypadá víc jako vyjádření osobního názoru.

143 Je třeba konstatovat, že uvedené dvě skutečnosti nelze kvalifikovat jako závažné, přesné a shodující se důkazy ve smyslu judikatury citované v bodě 115 výše. Naopak, jejich nejednoznačnost nezbytně implikuje pochybnosti, zda společnost Icap věděla o úloze společnosti RBS v protiprávním jednání UBS/RBS z roku 2008; tato pochybnost musí být na základě judikatury citované v bodě 116 výše uplatněna v její prospěch.

144 Mimoto z důvodů uvedených v bodě 121 výše nelze učinit závěr, že společnost Icap měla tušit, že žádosti společnosti UBS vycházejí z koluze s jinou bankou, jelikož takové požadavky skutečně mohly být M. H. vzneseny při sledování zájmů společnosti UBS.

145 S ohledem na předcházející je třeba vyhovět první výtce, pokud jde o protiprávní jednání UBS/RBS z roku 2008, a zrušit čl. 1 písm. b) napadeného rozhodnutí v rozsahu, v němž konstatuje účast společnosti Icap v uvedeném protiprávním jednání.

*iii) K důkazu předloženému Komisí, že společnost Icap věděla o úloze společností DB a UBS v protiprávních jednáních Citi/DB a Citi/UBS*

146 V bodě 5.3.6 napadeného rozhodnutí, nadepsaném „Usnadnění protiprávního jednání Citi/DB společností Icap“, se Komise opřela o odkaz na konverzaci mezi M. H., nyní obchodníkem společnosti Citi, a M. R, zaměstnancem společnosti Icap, která proběhla dne 7. dubna 2010 a týkala se koordinovaného budoucího snížení sazby nabízené společnostmi Citi, UBS a DB panelu JPY LIBOR po uplynutí měsíce června 2010 (dále jen „konverzace ze dne 7. dubna 2010“). Rovněž poukázala na dva požadavky M. H. vůči M. R s datem 18. května 2010, přičemž jeden se týkal nízké jednoroční sazby a druhý obecně nízkých sazeb JPY LIBOR do konce měsíce června, jakož i na požadavek ze dne 23. května 2010, který se týkal nízkých jednoročních sazeb JPY LIBOR a vyšších tříletých sazeb (bod 155 odůvodnění napadeného rozhodnutí).

147 Mimoto se Komise opřela rovněž o komunikaci mezi M. R. a M. G., zaměstnanci společnosti Icap, která se týkala úpravy zprávy uvedené v bodě 15 výše s datem 1. června 2010 (bod 157 odůvodnění napadeného rozhodnutí), jakož i o konverzaci ze dne 2. června 2010, v níž M. R. informoval M. H., obchodníka společnosti Citi, že M. G. požadované změny provedl (bod 156 odůvodnění uvedeného rozhodnutí).

148 Konečně napadené rozhodnutí zmiňuje konverzaci ze dne 7. června 2010, v níž M. H., nyní obchodník společnosti Citi, požádal M. R., zaměstnance společnosti Icap, o nízké sazby na daný měsíc (bod 158 odůvodnění) (dále jen „konverzace ze dne 7. června 2010“). Je třeba uvést, že v této konverzaci společnost Icap učinila jasnou narážku na existenci koluze mezi Citi, DB a UBS.

149 V bodě 5.3.7 napadeného rozhodnutí, nadepsaném „Usnadnění protiprávního jednání Citi/UBS společností Icap“ se Komise opřela výhradně o skutečnosti uvedené v bodech 146 a 147 výše (body 161 až 163 odůvodnění), neboť konverzace ze dne 7. června 2010 nebyla předložena jako důkaz týkající se tohoto protiprávního jednání.

150 Zaprvé je třeba uvést, že ústřední skutečnost, na které spočívá prokázání, že společnost Icap věděla o úloze společností DB a UBS v protiprávních jednání Citi/DB a Citi/UBS, sestává z obsahu konverzace ze dne 7. dubna 2010.

151 Zaprvé je třeba konstatovat, že v rámci uvedené konverzace M. H., nyní obchodník společnosti Citi, zcela jednoznačně sdělil M. R., zaměstnanci společnost Icap, že se dohodl se dvěma obchodníky společnosti DB a společnosti RBS s cílem dosáhnout snížení sazeb nabízených společnostmi Citi, UBS a DB panelu JPY LIBOR po měsíci červnu 2010.

152 Zadruhé je třeba uvést, že žalobkyně nezpochybňují protisoutěžní dosah konverzace ze dne 7. dubna 2010, ale její důkazní hodnotu ohledně protiprávních jednání Citi/UBS a Citi/DB, jelikož Komise jako datum jejich ukončení uvedla 2. června 2010 a 7. června 2010, tedy data před snížením sazeb, jehož se týkala konverzace ze dne 7. dubna 2010 věnující se období po měsíci červnu 2010.

153 Ačkoli platí, jak v podstatě zdůrazňuje Komise, že konverzace ze dne 7. dubna 2010 postačí k prokázání, že společnost Icap věděla o jednání ve vzájemné shodě s cílem změnit sazbu JPY LIBOR, a v důsledku toho o existenci protiprávního jednání společností Citi, DB a UBS, platí, že uvedené jednání se týkalo jiného období protiprávního jednání, než jaká uváděla Komise ohledně protiprávních jednání Citi/DB a Citi/UBS, jejichž zvýhodnění je vytýkáno společnosti Icap.

154 Podle judikatury je přitom doba trvání protiprávního jednání nedílným znakem protiprávního jednání a jako taková je určující pro konstatování protiprávního jednání (rozsudek ze dne 16. listopadu 2006, Peróxidos Orgánicos v. Komise, T-120/04, EU:T:2006:350, bod 21).

155 Z toho je tudíž třeba vyvodit, že konverzace ze dne 7. dubna 2010 se týkala jiného protiprávní jednání než protiprávních jednání Citi/DB a Citi/UBS, jejichž usnadnění je vytýkáno společnosti Icap, a že sama o sobě nemůže prokázat, že společnost Icap věděla o posledních dvou protiprávních jednáních.

156 Zadruhé, pokud jde o další důkazy, na které poukázalo napadené rozhodnutí, je třeba rozlišovat protiprávní jednání Citi/DB a protiprávní jednání Citi/UBS.

157 Pokud jde o protiprávní jednání Citi/DB, v rozsahu, v němž Komise jako důkaz uplatňuje konverzaci ze dne 7. června 2010, v níž společnost Icap sama odkazuje na jednání ve vzájemné shodě společností Citi, UBS a DB, z toho nezbytně plyne, že je právně dostačujícím způsobem dokázáno, že společnost Icap věděla o koluzi mezi společnostmi Citi a DB.

158 Pokud jde o protiprávní jednání Citi/UBS, je třeba uvést, že Komise stanovila datum jeho ukončení ke dni 2. června 2010, a neuplatňuje tedy konverzaci ze dne 7. června 2010 jako důkaz.

159 Z toho plyne, že Komise ohledně protiprávního jednání Citi/UBS nepředložila žádný důkaz o tom, že společnost Icap věděla o koluzi mezi společnostmi Citi a UBS.

160 Je však třeba ověřit, zda společnost Icap, která byla v konverzaci ze dne 7. dubna 2010 informována o budoucích jednáních ve vzájemné shodě společností Citi, UBS a DB, neměla „rozumně předvídat“, ve smyslu judikatury citované v bodě 100 výše, že určité požadavky, které jí společnost Citi zadávala ode dne 18. května 2010, patřily do koluze mezi dotčenými bankami.

161 V tomto ohledu je třeba uvést, že konverzace ze dne 7. dubna 2010, jako celek, vede k dojmu, že cílem společností Citi, UBS a DB byl – podle vědomosti společnosti Icap – do prosince pád určitých sazeb JPY LIBOR, a poté růst těchto sazeb, a to přinejmenším tříměsíčních sazeb.

162 Je tudíž třeba ověřit, zda některé požadavky M. H., nyní obchodníka společnosti Citi, vůči M. R., zaměstnanci společnosti Icap, v průběhu doby trvání protiprávního jednání měly společnost Icap důvodně vést k závěru, že patří do přípravy koluze mezi dotčenými bankami, na kterou bylo odkázáno v konverzaci ze dne 7. dubna 2010.

163 Je třeba konstatovat, že z bodů 161 až 163 odůvodnění napadeného rozhodnutí plyne, že s výjimkou odkazu na vyšší tříměsíční sazby, se požadavky zaslané M. H., nyní obchodníkem společnosti Citi, společnosti Icap dne 18. května 2010 a dne 23. května 2010 týkaly zachování nízkých sazeb. Společnost Icap tudíž mohla rozumně předvídat, že požadavky týkající se snížení či stabilizace sazeb JPY LIBOR zaslané v dubnu a květnu patřily do přípravy koluze mezi společnostmi Citi, DB a UBS, o které se dozvěděla dne 7. dubna 2010.

164 První výtku je tedy třeba zamítnout v rozsahu, v němž se týká protiprávních jednání Citi/DB a Citi/UBS.

*2) Ke třetí výtce, kterou je zpochybněn příspěvek společnost Icap k dosažení společných cílů dotčených bank*

165 Třetí výtkou žalobkyně tvrdí, že jednání vytýkané společnosti Icap v rámci dotčených pěti protiprávních jednání se příliš liší od jednání konstatovaného s ohledem na dotčené banky, takže nelze učinit závěr, že existoval společný cíl ve smyslu judikatury uvedené v bodě 100 výše. Jelikož z důvodů uvedených

v bodech 133 až 145 výše je třeba zrušit napadené rozhodnutí v rozsahu, v němž konstatuje účast společnosti Icap na protiprávním jednání UBS/RBS z roku 2008, postačí přezkoumat tuto výtku ve vztahu k protiprávním jednáním UBS/RBS z roku 2007, UBS/DB, Citi/DB a Citi/UBS.

166 Žalobkyně v podstatě tvrdí, že pro každé ze čtyř protiprávních jednání uvedených v bodě 165 výše je třeba rozlišovat na jedné straně mezi jednáním dvou konkrétních bank dotčených v jednotlivých případech, které se týká manipulace jejich vlastních nabídek podávaných panelu JPY LIBOR, a na druhé straně jednáním vytýkaným společnosti Icap, které se týká pokusu o manipulaci nabídek ostatních bank uvedeného panelu. Připomínají mimo jiné, že v jednotlivých uvedených protiprávních jednáních nevěděla jedna z dotčených bank o úloze společnosti Icap.

167 Žalobkyně tvrdí, že Komise měla nesprávně za to, že dvě jednání uvedená v bodě 166 výše přispívala k témuž protiprávnímu jednání. Odkazy na společný cíl spočívající v omezení či narušení hospodářské soutěže na trhu s úrokovými deriváty denominovanými v japonských jenech nebo ve změně JPY LIBOR jsou vágní, nesprávné a nepodložené. Žalobkyně dodávají, že okolnost, že s výjimkou M. H. se uvedených jednání neúčastnily tytéž osoby, je objektivním důvodem pro závěr, že jde o oddělené události. Rovněž mají za to, že metody použité v obou uvedených jednáních jsou radikálně odlišné, což brání tomu, aby tvořily totéž protiprávní jednání.

168 Mimoto žalobkyně tvrdí, že Komise se na setkání v rámci správního řízení zavázala, že v napadeném rozhodnutí neuplatní výtku, že společnost Icap zvětšovala účinky dotčených protiprávních jednání. V replice vytýkají Komisi, že ze setkání nevypracovala zápis, a požadují, aby Komise poskytla Tribunálu poznámky, které si pro uvedené setkání připravila; v podstatě mají za to, že nedodržení takového závazku se rovná porušení zásady legitimního očekávání.

169 Komise navrhuje tuto výtku odmítnout.

170 Zaprvé je třeba uvést, že ohledně čtyř protiprávních jednání uvedených v bodě 165 výše Komise společnosti Icap vytýkala, že ovlivnila zejména změnou zprávy uvedené v bodě 15 výše úroveň nabídek určitých bank, které jsou členy panelu JPY LIBOR (viz body 15 až 17 výše), a že žalobkyně toto jednání nepopírá.

171 Zadruhé je zjevné, že existuje komplementární vztah mezi chováním vytýkaným společnosti Icap a chováním vytýkaným dotčeným bankám, jelikož sazby JPY LIBOR jsou vypočítávány na základě nabídek bank, které jsou členy panelu JPY LIBOR. Změna uvedených sazeb by tedy měla menší šance na úspěch, pokud by čtyři protiprávní jednání uvedená v bodě 165 výše spočívala pouze na sladění nabídek dvou bank dotčených každým z jednotlivých protiprávních jednání. Z toho plyne, že společnost Icap měla ústřední úlohu při uskutečňování uvedených protiprávních jednání, když ovlivňovala určité nabídky podávané uvedenému panelu směrem, který zamýšlely dotčené banky.

172 Komise tedy právem učinila závěr, že jednání vytýkané společnosti Icap přispělo ke společným cílům bank dotčených jednotlivými ze čtyř protiprávních jednání uvedených v bodě 165 výše.

173 Tento závěr není zpochybněn argumentací žalobkyň vycházející z jejich legitimních očekávání, že Komise v napadeném rozhodnutí neuplatní zvyšování účinků manipulace sazeb JPY LIBOR společností Icap.

174 Taková argumentace se zakládá na existenci ujištění, která měla být poskytnuta zástupci společnosti Icap úředníky Komise na setkání konaném po oznámení námitek.

175 Avšak není nutné se ptát, zda ujištění poskytnutá v neformálním rámci setkání s Komisí mohou založit legitimní očekávání žalobkyně, postačí poznamenat, že taková argumentace spočívá na skutkově nesprávném předpokladu. Z přílohy C.1 poskytnuté žalobkyněmi a tvořené poznámkami jejich zástupců ručně psanými v průběhu uvedeného setkání vyplývá, že taková ujištění byla Komisí vydána

pouze ohledně výpočtu pokuty, a nikoli v rámci uznání existence protiprávního jednání. Každá ze tří řad poznámek prokazuje, že tato otázka byla projednána při debatě o částce pokuty a v reakci na formulaci použitou v bodě 248 oznámení námitek, který se uvedeného výpočtu týkal.

176 Třetí výtka tedy musí být odmítnuta, aniž je třeba projednávat organizační procesní opatření požadované žalobkyněmi.

*3) Ke druhé výtce, která zpochybňuje existenci úmyslu ze strany společnosti Icap přispívat k uskutečnění společných cílů dotčených bank*

177 Druhou výtkou žalobkyně tvrdí, že Komise neprokázala vůli společnosti Icap přispívat ke společným cílům dotčených bank v rámci pěti protiprávních jednání. Ze stejných důvodů, jaké byly uvedeny v bodě 165 výše, postačí tuto výtku přezkoumat s ohledem na protiprávní jednání UBS/RBS z roku 2007, UBS/DB, Citi/DB a Citi/UBS.

178 Z důkazních prostředků plyne pouze vůle společnosti Icap splnit přání obchodníka, který byl jediným zákazníkem jednoho z jeho zprostředkovatelů. Žalobkyně tvrdí, že argumentace Komise má zpochybnit kritérium úmyslu uvedené v relevantní judikatuře.

179 Komise navrhuje tuto výtku odmítnout.

180 Vzhledem k tomu, že na jedné straně pro dotčená čtyři protiprávní jednání Komise právem uvedla, že společnost Icap věděla o existenci koluze mezi dotčenými bankami, a na druhé straně bylo uvedeno, že jednání dotčených bank a jednání společnosti Icap se ve velké míře doplňovala, vyplývá z toho nezbytně úmysl společnosti Icap přispívat k uskutečnění společných cílů uvedených bank.

181 Je totiž třeba konstatovat, že argumentace žalobkyň spočívá na záměně mezi motivy společnosti Icap, které mohly skutečně spočívat v přání uspokojit požadavky obchodníka, a vědomím, že její chování mělo za cíl usnadňovat manipulaci sazeb JPY LIBOR ovlivněním nabídek podávaných panelu JPY LIBOR směrem, kterým si přály banky dotčené protiprávním jednáním.

182 Druhá výtka musí být tudíž odmítnuta.

***b)*** *Ke třetí části, která vychází z nesprávného odůvodnění napadeného rozhodnutí týkajícího se využití, ze strany společnosti Icap, jejích kontaktů pro účely ovlivnění nabídek některých bank*

183 Touto částí, která se týká pouze protiprávních jednání UBS/RBS z roku 2007, Citi/UBS a Citi/DB, žalobkyně zpochybňují výklad Komise určitých komunizací mezi společností Icap a jejími zákazníky. Komise nevysvětlila, v čem jsou tyto komunikace uplatněné jako důkazy relevantní pro dotčená protiprávní jednání. Rovněž nepochopila smysl uvedených komunikací, které neodhalily záměr manipulovat nabídky jiných bank podávané panelu JPY LIBOR.

184 Komise navrhuje tuto část zamítnout.

185 V rámci protiprávního jednání UBS/RBS z roku 2007 Komise v bodě 79 písm. a) odůvodnění napadeného rozhodnutí uvedla, že společnost Icap dne 24. října 2007 využila své kontakty k ovlivnění jednání banky, která je členem panelu. V rámci protiprávních jednání Citi/UBS a Citi/DB v bodě 83 písm. a) odůvodnění uvedeného rozhodnutí poukázala na stejné chování ke dni 30. dubna 2010.

186 V projednávaném případě postačí zdůraznit, jednak že z bodu 79 písm. b) odůvodnění a z bodu 83 písm. b) odůvodnění napadeného rozhodnutí plyne, že Komise se neomezila na konstatování účasti společnosti Icap na třech protiprávních jednáních pouze na základě využití uvedených kontaktů, ale

rovněž na základě sdělování nesprávných informací bankám, které jsou členy panelu JPY LIBOR, prostřednictvím zprávy uvedené v bodě 15 výše, a jednak že žalobkyně nezpochybňují tento aspekt odůvodnění uvedeného Komisí.

187 V rozsahu, v němž sdělení nesprávných informací samo o sobě prokazuje účast společnosti Icap na uvedených třech protiprávních jednáních, je třeba na základě judikatury citované v bodě 74 výše zamítnout tuto část žalobního důvodu jako bezpředmětnou.

*c) K první části, která vychází z porušení zásady právní jistoty*

188 Touto částí žalobkyně tvrdí, že kritérium „usnadnění“ uplatněné na společnost Icap je příliš široké, nové a porušuje zásadu právní jistoty. Kvalifikaci „usnadňovatele“ uplatněnou na společnost Icap nelze rozumně vyčíst z rozsudku ze dne 8. července 2008, AC-Treuhand v. Komise (T-99/04, EU:T:2008:256), a je tedy v rozporu jak se zásadou právní jistoty, tak se zásadou legality trestných činů a trestů.

189 Žalobkyně v tomto ohledu tvrdí, že pojem „usnadňování“ je nový a málo rozvinutý. Dodávají, že situace společnosti Icap se jasně liší od úlohy společnosti AC-Treuhand jak ve věci, ve které byl vydán rozsudek ze dne 8. července 2008, AC-Treuhand v. Komise (T-99/04, EU:T:2008:256), tak ve věci, ve které byl vydán rozsudek ze dne 6. února 2014, AC-Treuhand v. Komise (T-27/10, EU:T:2014:59). Zatímco společnost AC-Treuhand koluzi umožnila, společnosti Icap je vytýkáno pouze jednání ve službách koluze či jednání přispívající ke koluzi. V tomto ohledu žalobkyně poznamenávají, že koluze mezi dotčenými bankami by existovala i bez jakéhokoli zásahu ze strany společnosti Icap.

190 Spíše než „usnadnění“ horizontální dohody se úloha společnosti Icap omezila na vertikální omezení s obchodníkem, které samo o sobě neomezovalo ani nenarušovalo hospodářskou soutěž. Žalobkyně dodávají, že v pěti ze šesti dotčených protiprávních jednání nevěděla druhá zúčastněná banka o účasti společnosti Icap. Mají za to, že uplatnění tak širokého kritéria, jako je pojem „usnadňování“, má zvláště závažné následky pro podniky na koluzi nezúčastněné.

191 Komise navrhuje tuto část zamítnout.

192 Vzhledem k tomu, že z důvodů uvedených v bodech 133 až 145 výše je třeba zrušit napadené rozhodnutí v rozsahu, v němž konstatuje účast společnosti Icap na protiprávním jednání UBS/RBS z roku 2008, postačí přezkoumat tuto výtku ve vztahu k protiprávním jednáním UBS/RBS z roku 2007, UBS/DB, Citi/DB a Citi/UBS.

193 Je třeba připomenout, že zásada právní jistoty vyžaduje, aby byla právní úprava jasná a přesná a její účinky byly předvídatelné, zejména pokud může vyvolat nepříznivé důsledky pro jednotlivce a podniky (viz rozsudek ze dne 17. prosince 2015, X-Steuerberatungsgesellschaft, C-342/14, EU:C:2015:827, bod 59 a citovaná judikatura).

194 V trestních záležitostech je zásada právní jistoty konkrétně vyjádřena prostřednictvím zásady zákonnosti trestných činů a trestů zaručené v čl. 49 odst. 1 Listiny základních práv (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 3. června 2008, Intertanko a další, C-308/06, EU:C:2008:312, bod 70), která vyžaduje, aby zákon jasně vymezoval protiprávní jednání a tresty za ně, přičemž tato podmínka je splněna, pokud jednotlivec má možnost se ze znění příslušného ustanovení – a v případě potřeby z výkladu, který k němu podaly soudy – dozvědět, z jakých úkonů a opomenutí mu vzniká trestněprávní odpovědnost (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 22. října 2015, AC-Treuhand v. Komise, C-194/14 P, EU:C:2015:717, bod 40 a citovaná judikatura).

195 Zásadu zákonnosti trestných činů a trestů nelze vykládat tak, že vylučuje postupné objasňování pravidel trestní odpovědnosti prostřednictvím soudního výkladu každého jednotlivého případu za podmínky, že výsledek je přiměřeně předvídatelný v době, kdy došlo k protiprávnímu jednání, zejména s ohledem na výklad použitý v dané době v judikatuře týkající se dotčeného právního ustanovení (viz rozsudek ze dne 22. října 2015, AC-Treuhand v. Komise, C-194/14 P, EU:C:2015:717, bod 41 a citovaná judikatura).

196 Dosah pojmu „předvídatelnost“ do značné míry závisí na obsahu textu, o nějž se jedná, oblasti, kterou pokrývá, jakož i na množství a postavení jeho adresátů. Předvídatelnost zákona nebrání tomu, aby dotyčná osoba byla dovedena k tomu obstarat si odbornou radu pro přiměřené posouzení důsledků, jež mohou za okolností konkrétního případu z daného jednání vyplývat. To platí zvláště pro výdělečně činné osoby, které musejí při výkonu svého povolání prokazovat značnou obezřetnost. Lze od nich rovněž očekávat, že zvlášť pečlivě vyhodnotí rizika spojená s výkonem jejich činnosti (viz rozsudek ze dne 22. října 2015, AC-Treuhand v. Komise, C-194/14 P, EU:C:2015:717, bod 42 a citovaná judikatura).

197 V projednávaném případě je třeba mít za to, že společnost Icap měla očekávat, v případě potřeby po využití odborného poradenství, že její chování může být prohlášeno za neslučitelné s pravidly hospodářské soutěže unijního práva, zejména s ohledem na široký dosah pojmů „dohoda“ a „jednání ve vzájemné shodě“ plynoucí z judikatury Soudního dvora.

198 Ohledně argumentace žalobkyň směřující ke snížení významu úlohy společnosti Icap v dotčených protiprávních jednáních srovnáním s úlohou společnosti AC-Treuhand v kartelech dotčených ve věci, v nichž byly vydány rozsudky ze dne 8. července 2008, AC-Treuhand v. Komise (T-99/04, EU:T:2008:256) a ze dne 6. února 2014, AC-Treuhand v. Komise (T-27/10, EU:T:2014:59), je naopak třeba zdůraznit význam této účasti v některých dotčených protiprávních jednáních. V rozsahu, v němž je sazba JPY LIBOR vypočítána na základě nabídek podávaných členy panelu, totiž vliv uplatňovaný společností Icap na její zákazníky, členy uvedeného panelu, prostřednictvím zprávy uvedené v bodě 15 výše, dodal manipulacím uvedené sazby mnohem širší význam, než kdyby se omezily pouze na nabídky dvou bank dotčených jednotlivými uvedenými protiprávními jednáními.

199 Je tudíž třeba první část žalobního důvodu zamítnout.

200 S ohledem na výše uvedené je třeba vyhovět projednávanému žalobnímu důvodu v rozsahu, v němž se týká protiprávního jednání UBS/RBS z roku 2008, a zamítnout jej ve zbývající části.

### *3. Ke třetímu žalobnímu důvodu, který vychází z nesprávného určení doby trvání dotčených protiprávních jednání*

201 Žalobkyně vytýkají Komisi, že nepředložila důkazy odůvodňující určení doby trvání dotčených protiprávních jednání. Komise podle nich neprokázala, ani že účast společnosti Icap na uvedených protiprávních jednáních trvala stejně dlouho jako účast dotčených bank ani že tato účast trvala bez přerušení mezi daty, ohledně kterých měla Komise za to, že disponuje důkazy. Konkrétně Komise měla prokázat, že společnost Icap bez přerušení věděla o protiprávním jednání dotčených bank po celou dobu trvání jednotlivých uvedených protiprávních jednání.

202 To platí tím spíše s ohledem jak na to, že výpočet pro určení úrokových sazeb probíhal denně, tak na to, že Komise přiznala, že společnost Icap nevěděla o všech opatřeních přijatých dotčenými bankami. Mimoto žalobkyně v podstatě poukazují na různorodost obsahu, ba dokonce rozporuplnost jednostranných žádostí společnosti UBS, poté společnosti Citi, s cílem zdůraznit, že společnost Icap měla důvodně za to, že nepatří do rámce protiprávního jednání dotčených bank.

203 Komise tvrdí, že důkazy předložené v napadeném rozhodnutí jsou relevantní ohledně existence dotčených protiprávních jednání i jejich doby trvání. Vyplývá z nich existence pravidelných kontaktů, které se odehrávaly na základě potřeb dotčených bank. Dělit řadu úzce spojených událostí na jednotlivé případy trvající několik dnů pouze z toho důvodu, že sazby JPY LIBOR jsou určovány denně, by působilo uměle. Komise v tomto ohledu odkazuje na argumentaci uvedenou v bodě 234 písm. c) odůvodnění napadeného rozhodnutí a připomíná, že vědomé přistoupení společnosti Icap ke společným cílům dotčených protiprávních jednání bylo prokázáno.

204 Komise rovněž zdůrazňuje, že všechny dotčené banky přiznaly pro každé z dotčených protiprávních jednání tutéž dobu trvání, jakou Komise uplatňuje proti společnost Icap, a že pro každé z protiprávních jednání jedna z dotčených bank uznala úlohu společnosti Icap. To zbavuje relevance argumentaci vycházející z toho, že společnost Icap si mohla myslet, že jednotlivá protiprávní jednání byla ukončena po krátkém počátečním období.

205 Podle ustálené judikatury nemusí být porušení čl. 101 odst. 1 SFEU výsledkem jen jediného skutku, ale i řady skutků nebo rovněž trvajícího jednání, i když jeden nebo několik prvků této řady skutků nebo tohoto trvajícího jednání by mohly samy o sobě a nahlíženy jednotlivě rovněž zakládat porušení uvedeného ustanovení. Pokud se jednotlivé skutky začleňují do „celkového plánu“ z důvodu totožného cíle narušujícího hospodářskou soutěž uvnitř společného trhu, má Komise právo přičítat odpovědnost za tyto skutky v závislosti na účasti na protiprávním jednání nahlíženém jako celek (viz rozsudek ze dne 24. června 2015, Fresh Del Monte Produce v. Komise a Komise v. Fresh Del Monte Produce, C-293/13 P a C-294/13 P, EU:C:2015:416, bod 156 a citovaná judikatura).

206 Podnik, který se podílel na takovém jediném a komplexním protiprávním jednání chováním, které je mu vlastní, které spadá pod pojem dohody nebo jednání ve vzájemné shodě s protisoutěžním účelem ve smyslu čl. 101 odst. 1 SFEU a které má přispět k uskutečňování protiprávního jednání jako celku, může být rovněž odpovědný za chování ostatních podniků v rámci téhož protiprávního jednání po celou dobu své účasti na uvedeném protiprávním jednání. Tak je tomu, je-li prokázáno, že uvedený podnik svým jednáním zamýšlel přispět ke společným cílům sledovaným všemi účastníky a věděl o plánovaném nebo uplatňovaném protiprávním jednání jiných podniků sledujících tytéž cíle nebo ho mohl rozumně předvídat a byl připraven přijmout z toho plynoucí riziko (viz rozsudek ze dne 24. června 2015, Fresh Del Monte Produce v. Komise a Komise v. Fresh Del Monte Produce, C-293/13 P a C-294/13 P, EU:C:2015:416, bod 157 a citovaná judikatura).

207 Podnik se mohl přímo účastnit všech protisoutěžních úkonů tvořících jediné a pokračující protiprávní jednání a v tomto případě má Komise právo mu přičíst odpovědnost za všechny tyto úkony, a tedy za uvedené protiprávní jednání jako celek. Podnik se mohl rovněž přímo účastnit jen některých protisoutěžních úkonů tvořících jediné a pokračující protiprávní jednání, ale vědět o každém dalším plánovaném nebo uplatňovaném protiprávním jednání jiných účastníků kartelové dohody sledujících tytéž cíle nebo ho mohl rozumně předvídat a být připraven přijmout z toho plynoucí riziko. V takovém případě má Komise rovněž právo přičíst tomuto podniku odpovědnost za všechny protisoutěžní úkony tvořící takové protiprávní jednání, a v důsledku toho za protiprávní jednání jako celek (viz rozsudek ze dne 24. června 2015, Fresh Del Monte Produce v. Komise a Komise v. Fresh Del Monte Produce, C-293/13 P a C-294/13 P, EU:C:2015:416, bod 158 a citovaná judikatura).

208 Naproti tomu, pokud se podnik přímo účastnil jednoho či více protisoutěžních úkonů tvořících jediné a pokračující protiprávní jednání, ale nebylo prokázáno, že svým jednáním zamýšlel přispět ke všem společným cílům sledovaným dalšími účastníky kartelové dohody a že věděl o každém dalším plánovaném nebo uplatňovaném protiprávním jednání uvedených účastníků sledujících tytéž cíle nebo že ho mohl rozumně předvídat a byl připraven přijmout z toho plynoucí riziko, Komise mu může přičíst jen odpovědnost za jednání, na kterém se přímo účastnil, a za zamýšlené nebo skutečné jednání dalších účastníků sledujících tytéž cíle jako on, o němž prokazatelně věděl nebo ho mohl rozumně

předvídat a byl připraven přijmout z toho plynoucí riziko (viz rozsudek ze dne 24. června 2015, Fresh Del Monte Produce v. Komise a Komise v. Fresh Del Monte Produce, C-293/13 P a C-294/13 P, EU:C:2015:416, bod 159 a citovaná judikatura).

209 V projednávaném případě se Komise pro účely určení doby trvání dotčených protiprávních jednání opřela o jejich kvalifikaci jako jediného a trvajícího protiprávního jednání, jak plyne z bodů 210 až 217 odůvodnění napadeného rozhodnutí. V bodě 234 písm. c) odůvodnění uvedeného rozhodnutí měla Komise za to, že předložené důkazy prokazovaly, že v mezidobí docházelo k pravidelným kontaktům v závislosti na různých potřebách jednotlivých účastníků, a vyvodila z toho, že by bylo umělé je dělit na jednotlivé případy trvající několik dnů proto, že postup stanovení sazeb JPY LIBOR probíhá každodenně. V bodě 234 písm. d) odůvodnění uvedeného rozhodnutí měla za to, že skutečnost, že společnost Icap věděla o kontaktech mezi společnostmi UBS, poté Citi, a další dotčenou bankou, znamená, že společnost Icap mohla předpokládat, že všechny její běžné úkony ve prospěch společnosti UBS, poté Citi, mohly podporovat rovněž mechanismus mezi uvedenými bankami a dalšími bankami dotčenými uvedenými protiprávními jednáními.

210 Argumentaci žalobkyň lze rozdělit na dvě výtky. Zpochybňují jednak relevanci určitých jednání společnosti Icap, o která se opřela Komise, a jednak zahrnutí do doby trvání protiprávních jednání intervalů, pro které nebyl přeložen žádný důkaz ohledně účasti společnosti Icap.

211 Vzhledem k tomu, že z důvodů uvedených v bodech 133 až 145 výše je třeba zrušit napadené rozhodnutí v rozsahu, v němž konstatuje účast společnosti Icap na protiprávním jednání UBS/RBS z roku 2008, postačí přezkoumat tuto výtku ve vztahu k protiprávním jednáním UBS/RBS z roku 2007, UBS/DB, Citi/DB a Citi/UBS.

212 Před posouzením legality napadeného rozhodnutí je třeba uvést dvě poznámky týkající se jednotlivých období protiprávních jednání tvrzených Komisí.

213 Pokud jde o první výtku, je třeba připomenout konstatování učiněné v bodě 105 výše a vycházející z toho, že Komise v napadeném rozhodnutí netvrdila existenci autonomních protiprávních jednání mezi společnostmi Icap a UBS, poté mezi společnostmi Icap a Citi, jehož předmětem by byla manipulace dotčených sazeb JPY LIBOR v souladu se zájmy společnosti UBS, poté Citi, tím, že společnost Icap šířila nesprávné informace. Zakládá se na tom, že společnost Icap uskutečňovala protiprávní jednání, o kterém bylo v jednotlivých případech rozhodnuto mezi dvěma bankami. Z obdobných důvodů, jaké jsou uvedeny v bodech 119 až 121 výše, tudíž lze jako důkazy uvedených protiprávních jednání zohlednit pouze ty důkazy, které umožňují prokázat, že společnost Icap věděla, nebo mohla rozumně předvídat, že požadavky, které jí předává společnost UBS, poté Citi, spadaly do rámce naplňování společných cílů dvou bank dotčených jednotlivými protiprávními jednáními.

214 Pokud jde o druhou výtku, je třeba uvést, že argumentace žalobkyň spočívá v zásadě na okolnosti, že sazby JPY LIBOR jsou určovány každodenně, a tudíž je třeba manipulaci každý den opakovat, aby její účinky pokračovaly.

215 Je třeba konstatovat, že taková argumentace se rovná zpochybnění opodstatněnosti trvající povahy účasti společnosti Icap na dotčených protiprávních jednáních, jak tvrdí Komise.

216 V tomto ohledu je třeba připomenout, že podle okolností může být jediné protiprávní jednání trvající, nebo opakující se.

217 Ačkoli se pojem „jediné protiprávní jednání“ vztahuje na situaci, ve které se několik podniků účastnilo protiprávního jednání, jež sestává z trvajícího chování sledujícího jediný hospodářský cíl narušení hospodářské soutěže, nebo dále z individuálních protiprávních jednání vzájemně spojených stejným cílem a stejnými subjekty, způsob, jakým došlo k protiprávnímu jednání, jej umožňuje kvalifikovat jako

jediné protiprávní jednání, které je buď trvající, nebo pokračující (v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 17. května 2013, Trelleborg Industrie a Trelleborg v. Komise, T-147/09 a T-148/09, EU:T:2013:259, body 85 a 86, a ze dne 16. června 2015, FSL a další v. Komise, T-655/11, EU:T:2015:383, bod 484).

218 Ohledně jediného a trvajícího protiprávního jednání, umožňuje pojem „celkový plán“ Komisi předpokládat, že k přerušení protiprávního jednání nedošlo, i když pro určité období nedisponuje důkazem účasti dotčeného podniku na tomto protiprávním jednání, pokud se tento podnik účastnil protiprávního jednání před a po tomto období a pokud neexistují důkazy nebo indicie, na základě kterých by se dalo předpokládat, že se protiprávní jednání ve vztahu k tomuto podniku přerušilo. V tomto případě může Komise uložit pokutu za celou dobu trvání protiprávního jednání, včetně období, pro které nemá důkaz o účasti dotčeného podniku (v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 17. května 2013, Trelleborg Industrie a Trelleborg v. Komise, T-147/09 a T-148/09, EU:T:2013:259, bod 87, a ze dne 16. června 2015, FSL a další v. Komise, T-655/11, EU:T:2015:383, bod 481).

219 Zásada právní jistoty nicméně vyžaduje, aby se Komise, pokud neexistují důkazy, které mohou přímo prokázat dobu trvání protiprávního jednání, opřela alespoň o důkazy vztahující se k časově dostatečně blízkým skutkovým okolnostem tak, aby bylo možné důvodně připustit, že toto protiprávní jednání trvalo nepřetržitě mezi dvěma konkrétními daty (viz rozsudek ze dne 16. června 2015, FSL a další v. Komise, T-655/11, EU:T:2015:383, bod 482 a citovaná judikatura).

220 Ačkoliv je období oddělující dva projevy protiprávního jednání relevantním kritériem pro prokázání trvání protiprávního jednání, nic to nemění na skutečnosti, že otázka, zda uvedené období je, či není dostatečně dlouhé k tomu, aby představovalo přerušení protiprávního jednání, nemůže být zkoumána abstraktně. Naopak je třeba ji posoudit v kontextu fungování dotčené kartelové dohody (viz rozsudek ze dne 16. června 2015, FSL a další v. Komise, T-655/11, EU:T:2015:383, bod 483 a citovaná judikatura).

221 Nakonec jestliže je možné mít za to, že účast podniku na protiprávním jednání se přerušila a že se podnik účastnil protiprávního jednání před a po tomto přerušení, musí být toto protiprávní jednání kvalifikováno jako pokračující, pokud – stejně jako v případě trvajícího protiprávního jednání – existuje jediný cíl, který sleduje před přerušením a po něm, což je možné vyvodit z totožnosti cílů dotčených praktik, dotyčných výrobků, podniků, které se koluze účastnily, hlavních způsobů jejich provádění, zúčastněných fyzických osob jednajících na účet podniků a konečně z totožnosti zeměpisné působnosti dotčených praktik. Protiprávní jednání je tedy jediné a pokračující, a i když Komise může uložit pokutu za celou dobu trvání protiprávního jednání, nemůže ji uložit za období, během kterého bylo protiprávní jednání přerušeno (rozsudky ze dne 17. května 2013, Trelleborg Industrie a Trelleborg v. Komise, T-147/09 a T-148/09, EU:T:2013:259, bod 88, a ze dne 16. června 2015, FSL a další v. Komise, T-655/11, EU:T:2015:383, bod 484).

222 V projednávaném případě na základě kontextu fungování dotčených protiprávních jednání, který je relevantní pro účely posouzení, zda období oddělující dva projevy protiprávního jednání znamená přerušení účasti podniku podle judikatury citované v bodě 220 výše, je třeba skutečně zohlednit každodennost určování sazeb JPY LIBOR. Z toho plyne, že manipulace uvedených sazeb má časově omezené účinky a potřebuje být opakována, aby její účinky trvaly.

223 V tomto ohledu je třeba připomenout, že za okolností, kdy dohoda nebo jednání ve vzájemné shodě vyžaduje konkrétní aktivní opatření, nemůže Komise předpokládat trvání kartelové dohody, pokud neexistují důkazy o přijímání takových opatření (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 15. března 2000, Cimenteries CBR a další v. Komise, T-25/95, T-26/95, T-30/95 až T-32/95, T-34/95 až T-39/95, T-42/95 až T-46/95, T-48/95, T-50/95 až T-65/95, T-68/95 až T-71/95, T-87/95, T-88/95, T-103/95 a T-104/95, EU:T:2000:77, body 2803 a 2804).

224 Z toho plyne, že prokázání účasti společnosti Icap na jediných a trvajících protiprávních jednáních, a tudíž uplatnění její odpovědnosti za celou dobu trvání protiprávních jednání by znamenalo, že Komise musí prokázat, že společnost Icap přijímala aktivní opatření každodenně, nebo alespoň dostatečně pravidelně. V opačném případě Komisi přísluší konstatovat existenci jediných a pokračujících protiprávních jednání a do doby trvání uplatňované vůči společnosti Icap nezahrnovat období, pro která nedisponuje důkazy o její účasti.

225 Dvě výtky předložené žalobkyněmi je třeba pro každé dotčené protiprávní jednání přezkoumat společně.

***a)*** *K době trvání účasti společnosti Icap na protiprávním jednání UBS/RBS z roku 2007*

226 Pokud jde o dobu trvání protiprávního jednání uplatněnou vůči společnosti Icap pro protiprávní jednání UBS/RBS z roku 2007, jak již bylo vysvětleno v bodech 128 až 131 výše, tvrzení, že společnost Icap věděla o společných cílech společnosti UBS a společnosti RBS spočívá na jediné konverzaci ze dne 14. srpna 2007, uvedené v bodě 106 odůvodnění napadeného rozhodnutí. Ačkoli přitom tato konverzace umožnila společnosti Icap vyrozumět, že existuje protiprávní jednání mezi společnostmi UBS a RBS, nic to nemění na tom, že informace uvedené v dotčené konverzaci byly dvojím způsobem omezené. Na jedné straně se konverzace týkala pouze manipulací týkajících se šestiměsíční sazby JPY LIBOR. Na druhé straně se týkala pouze manipulace této sazby směrem nahoru.

227 Zaprvé je třeba uvést, že v bodě 107 odůvodnění napadeného rozhodnutí se poukazuje na požadavky M. H., tehdy obchodníka společnosti UBS, vůči M. R., zaměstnanci společnosti Icap, vydané dne 15., 16. a 17. srpna 2007 a týkající se vyšších šestiměsíčních sazeb. Je třeba konstatovat, že takové požadavky jsou v souladu se smyslem konverzace ze dne 14. srpna 2007 a všechny spadají do krátké časové lhůty. Z toho nezbytně plyne, že prokazují účast společnosti Icap na jediném a trvajícím protiprávním jednání až do uvedeného data.

228 Zadruhé je však třeba uvést, že následné důkazy zohledněné Komisí vůči společnosti Icap se týkají buď dob platnosti sazeb odlišných od sazeb, na které se odkazuje v konverzaci ze dne 14. srpna 2007, nebo manipulací s platností sazeb v opačném smyslu, než kterým směřoval obsah uvedené konverzace.

229 Požadavek M. H., tehdy obchodníka společnosti UBS, vůči M. R., zaměstnanci společnosti Icap, ke dni 20. srpna 2007, který je uveden v bodě 107 odůvodnění napadeného rozhodnutí, se tedy týkal vysokých tříměsíčních sazeb JPY LIBOR, zatímco společnost Icap byla informována pouze o tom, že mezi společnostmi UBS a RBS existuje dohoda o zvýšení šestiměsíčních sazeb. Navíc požadavek M. H. vůči M. R. ze dne 22. srpna 2007, uvedený v bodě 108 odůvodnění uvedeného rozhodnutí, se týká nízké šestiměsíční sazby JPY LIBOR, tedy opaku obsahu dohody mezi společnostmi UBS a RBS, jak o ní byla informována společnost Icap.

230 Takže přinejmenším ode dne 22. srpna 2007 společnost Icap mohla rozumně předvídat, že protiprávní jednání UBS/RBS bylo ukončeno. Od uvedeného data tedy nelze společnosti Icap vytýkat účast na uvedeném protiprávním jednání, pokud neexistují informace ohledně trvání či pokračování v koluzi mezi společnostmi UBS a RBS, o kterých by společnost Icap věděla.

231 Třetímu žalobnímu důvodu je tedy třeba vyhovět v rozsahu, v němž napadené rozhodnutí konstatuje účast společnosti Icap na protiprávním jednání UBS/RBS z roku 2007 po dni 22. srpna 2007.

***b)*** *K době trvání účasti společnosti Icap na protiprávním jednání Citi/RBS*

232 Pokud jde o dobu trvání protiprávního jednání uplatňovaného vůči společnosti Icap pro protiprávní jednání Citi/RBS, je třeba uvést, že žalobkyně nezpochybňují účast společnosti Icap na uvedeném protiprávním jednání pro data, pro která Komise předkládá důkazy. Jejich argumentace směřuje výhradně ke zpochybnění trvající povahy uvedené účasti po celé uváděné období, tedy od 3. března do 22. června 2010.

233 V tomto ohledu je třeba poznamenat, že z bodu 5.3.5 napadeného rozhodnutí, který se týká „usnadnění" protiprávního jednání Citi/RBS společností Icap, plyne, že Komise předložila důkazy pouze pro následující data: 3. a 4. března 2010 (body 142 až 144 odůvodnění), 28. a 29. dubna 2010 (body 146 a 147 odůvodnění), 4. května 2010 (bod 149 odůvodnění), 12. května 2010 (bod 148 odůvodnění), 13. května 2010 (bod 149 odůvodnění), 25. května 2010 (bod 150 odůvodnění), 15. června 2010 (bod 151 odůvodnění) a 22. června 2010 (bod 152 odůvodnění).

234 Zaprvé, jelikož všechna jednání vytýkaná společnosti Icap spočívají v podstatě v tom, že na žádost M. H., nyní obchodníka společnosti Citi, získala informace od společnosti RBS týkající se úrovně budoucích nabídek podávaných panelu JPY LIBOR, a že je občas ovlivňovala, nezbytně z toho plyne, že spadají do rámce jediného protiprávního jednání.

235 Zadruhé, pokud jde o opodstatněnost kvalifikace jako trvajícího protiprávního jednání uplatněné na dotčené protiprávní jednání, je třeba uvést, že ačkoli pro období ode dne 28. dubna do dne 22. června 2010 předkládá Komise důkazy o pravidelných zásazích společnosti Icap a o relativně krátkých intervalech, nepředložila žádný důkaz pro období od 5. března do 27. dubna 2010, tedy pro období delší než sedm týdnů.

236 Navíc, ačkoli důkazy týkající se 3. a 4. března 2010 jasně prokazují zásah společnosti Icap na žádost M. H., nyní obchodníka společnosti Citi, s cílem dosáhnout snížení nabídek společnosti RBS podávaných panelu JPY LIBOR, plyne z toho rovněž, že M. H. se domáhal bodového snížení tříměsíční sazby JPY LIBOR pro účely zlepšení svého postavení dne 3. března 2010. Nelze z toho vyvodit existenci rámcové dohody, kterou společnost RBS souhlasila s dlouhodobější změnou svých nabídek ve smyslu požadovaném M. H.

237 Plyne z toho, že z důvodů uvedených v bodech 222 až 224 výše a s ohledem zejména na každodenní povahu určování sazeb JPY LIBOR, měla Komise vzhledem k neexistenci důkazů o zásazích společnosti Icap pro takto dlouhé období učinit závěr, že její účast byla v období od 5. března do 27. dubna 2010 přerušena.

238 Třetímu žalobnímu důvodu je tudíž třeba vyhovět v rozsahu, v němž napadené rozhodnutí konstatuje účast žalobkyň na protiprávním jednání Citi/RBS od 5. března do 27. dubna 2010.

***c)*** *K době trvání účasti společnosti Icap na protiprávních jednáních Citi/DB a Citi/UBS*

239 Pokud jde o legalitu dob trvání protiprávních jednání uplatňovaných proti společnosti Icap pro protiprávní jednání Citi/DB a Citi/UBS, žalobkyně zpochybňují jak relevanci důkazů uplatňovaných vůči společnosti Icap, tak trvající povahu její účasti na uvedených protiprávních jednáních.

240 Pokud jde na prvním místě o relevanci důkazů zohledněných Komisí ve vztahu k protiprávnímu jednání Citi/UBS a protiprávnímu jednání Citi/DB, je třeba uvést následující.

241 Pokud jde zaprvé o konverzaci ze dne 7. dubna 2010 uvedenou v bodech 154 a 160 odůvodnění napadeného rozhodnutí, z důvodů obdobných důvodům uvedeným v bodech 152 až 155 výše je třeba uvést, že se týkala protiprávního jednání odlišného od těch, které uváděla Komise. Stejně tak, jak byla

uvedená konverzace sama o sobě považována za nedostatečnou pro prokázání, že společnost Icap věděla o dotčeném protiprávním jednání, je třeba z toho vyvodit, že uvedená konverzace nemůže představovat důkaz její účasti na protiprávním jednání Citi/DB.

242 Pokud jde zadruhé o požadavky M. H., nyní obchodníka společnosti Citi, vůči M. R., zaměstnanci společnosti Icap, s datem 18. května a 23. května 2010 uvedené v bodech 155 a 161 odůvodnění napadeného rozhodnutí, z důvodů obdobných důvodům uvedeným v bodě 163 výše je třeba učinit závěr, že společnost Icap mohla rozumně předvídat, že spadají do rámce uskutečňování koluze mezi společnostmi Citi, DB a RBS. Komise je tedy zohlednila správně.

243 Stejně je tomu zatřetí v případě komunikace mezi M. R. a M. G., zaměstnanci společnosti Icap, která se týkala úpravy zprávy uvedené v bodě 15 výše ke dni 1. června 2010, která je zmíněna v bodech 157 a 163 odůvodnění napadeného rozhodnutí, v rozsahu, v němž je tato komunikace pozdější, než požadavky uvedené v bodě 242 výše, a může se tedy jevit jako jejich provádění. To je mimo jiné potvrzeno konverzací z následujícího dne, 2. června 2010, mezi M. R. a M. H., nyní obchodníkem společnosti Citi, uvedené v bodech 156 a 162 odůvodnění uvedeného rozhodnutí, v níž M. R. informuje M. H., že M. G. provedl požadované změny.

244 Konečně začtvrté, pokud jde o protiprávní jednání Citi/DB, Komise rovněž správně zohlednila konverzaci ze dne 7. června 2010, uvedenou v bodě 158 odůvodnění napadeného rozhodnutí, jelikož z důvodů uvedených v bodě 157 výše její obsah jasně prokazuje, že společnost Icap věděla o existenci koluze mezi společnostmi Citi a DB.

245 Pokud jde na druhém místě o opodstatněnost konstatování Komise o trvající povaze účasti společnosti Icap na protiprávním jednání Citi/DB od 7. dubna do 7. června 2010, je třeba konstatovat, že napadené rozhodnutí nespočívá na žádném důkazu o jakémkoli požadavku zadaném společnosti Icap směřujícímu k manipulaci nabídek podávaných panelu JPY LIBOR před dnem 18. května 2010. Naproti tomu, po uvedeném datu, z bodů 242 až 244 výše plyne, že Komise předložila důkazy o pravidelných zásazích společnosti Icap v relativně krátkých intervalech až do 7. června 2010.

246 Z toho plyne, že Komise jako výchozí bod pro účast společnost Icap na protiprávním jednání Citi/DB nesprávně určila den 7. dubna 2010, ačkoli taková účast byla prokázána až ode dne 18. května 2010.

247 Třetímu žalobnímu důvodu je tudíž třeba vyhovět v rozsahu, v němž napadené rozhodnutí konstatovalo účast žalobkyň na protiprávním jednání Citi/DB od 7. dubna do 18. května 2010.

248 Pokud jde na třetím místě o přezkum opodstatněnosti konstatování Komisí trvající povahy účasti společnosti Icap na protiprávním jednání Citi/UBS od 28. dubna do 2. června 2010, postačí připomenout, že Komise se opřela o stejné důkazy, které uplatnila v případě protiprávního jednání Citi/DB. Z toho nezbytně plyne, že Komise nesprávně stanovila počátek uvedené účasti na den 28. dubna 2010, ačkoli takovou účast prokázala až ode dne 18. května 2010.

249 Třetímu žalobnímu důvodu tedy musí být vyhověno v rozsahu, v němž napadené rozhodnutí konstatuje účast společnosti Icap na protiprávním jednání Citi/UBS od 28. dubna do 18. května 2010.

***d)*** *K době trvání účasti společnosti Icap na protiprávním jednání UBS/DB*

250 Pokud jde o legalitu napadeného rozhodnutí ve vztahu k době trvání protiprávního jednání uplatněné vůči společnosti Icap pro protiprávní jednání UBS/DB, tedy od 22. května do 10. srpna 2009, je třeba zaprvé poznamenat, že žalobkyně nezpochybňují relevanci důkazů uplatněných vůči společnosti Icap.

251 Zadruhé z bodu 5.3.4 napadeného rozhodnutí, a konkrétně z bodů 129 až 139 odůvodnění uvedeného rozhodnutí plyne, že Komise předložila důkaz o pravidelných zásazích společnosti Icap ve velmi krátkých intervalech a po celou uplatňovanou dobu trvání protiprávního jednání. Komise tedy právem konstatovala trvající účast společnosti Icap na protiprávním jednání UBS/DB od 22. května do 10. srpna 2009.

252 S ohledem na výše uvedené je třeba vyhovět projednávanému žalobnímu důvodu a zrušit čl. 1 písm. a) napadeného rozhodnutí v rozsahu, v němž konstatuje účast společnosti Icap na protiprávním jednání UBS/RBS z roku 2007 po dni 22. srpna 2007, čl. 1 písm. d) uvedeného rozhodnutí v rozsahu, v němž konstatuje její účast na protiprávním jednání Citi/RBS od 5. března do 27. dubna 2010, jakož i čl. 1 písm. e) a f) uvedeného rozhodnutí v rozsahu, v němž konstatuje její účast na protiprávních jednáních Citi/DB a Citi/UBS před dnem 18. května 2010.

### *4. Ke čtvrtému žalobnímu důvodu, který vychází z porušení zásady presumpce neviny a zásady řádné správy*

253 V rámci projednávaného žalobního důvodu mají žalobkyně za to, že napadené rozhodnutí musí být zrušeno z důvodu existujících odkazů z rozhodnutí z roku 2013 na jednání společnosti Icap, a předkládají dvě výtky vycházející jednak z porušení zásady presumpce neviny a jednak z porušení zásady řádné správy.

254 Komise navrhuje tento žalobní důvod zamítnout.

255 Vzhledem k tomu, že z důvodů uvedených v bodech 133 až 145 výše je třeba zrušit napadené rozhodnutí v rozsahu, v němž konstatuje účast společnosti Icap na protiprávním jednání UBS/RBS z roku 2008, postačí přezkoumat tuto výtku ve vztahu k protiprávním jednáním UBS/RBS z roku 2007, UBS/DB, Citi/DB a Citi/UBS.

256 Pokud jde o výtku vycházející z toho, že přijetím rozhodnutí z roku 2013 byla porušena zásada presumpce neviny, je třeba připomenout, že uvedená zásada je obecnou zásadou unijního práva, která je v současné době zakotvena v čl. 48 odst. 1 Listiny základních práv, který se vztahuje na řízení o porušení pravidel hospodářské soutěže uplatnitelných na podniky, tedy na řízení, jež může vést k uložení pokut nebo penále (viz rozsudek ze dne 22. listopadu 2012, E.ON Energie v. Komise, C-89/11 P, EU:C:2012:738, body 72 a 73 a citovaná judikatura).

257 Zásada presumpce neviny vyžaduje, aby každý, kdo je obviněn z protiprávního jednání, byl považován za nevinného, dokud jeho vina není v souladu s právem prokázána. Brání tak jakémukoli formálnímu zjištění, a dokonce naznačování odpovědnosti osoby obviněné z daného protiprávního jednání v rozhodnutí, kterým se končí řízení, aniž tato osoba může využít všech záruk, které jsou inherentní výkonu práva na obhajobu v rámci řízení, jež má obvyklý průběh a v rámci něhož je přijato rozhodnutí ve věci samé (rozsudky ze dne 6. října 2005, Sumitomo Chemical a Sumika Fine Chemicals v. Komise, T-22/02 a T-23/02, EU:T:2005:349, bod 106; ze dne 12. října 2007, Pergan Hilfsstoffe für industrielle Prozesse v. Komise, T-474/04, EU:T:2007:306, bod 76, a ze dne 16. září 2013, Villeroy & Boch Austria v. Komise, T-373/10 a T-374/10, nezveřejněný, EU:T:2013:455, bod 158).

258 V projednávaném případě je zaprvé třeba uvést, že v části rozhodnutí z roku 2013, nadepsané „Popis skutkových okolností“, Komise zejména v bodech 43, 45, 46, 49, 50, 54, 56, 59, 60, 62 a 64 odůvodnění popisuje, jak společnost Icap „usnadňovala“ dotčená protiprávní jednání přičítaná bankám, které se účastnily postupu při narovnání.

259 Je třeba konstatovat, že ačkoli jsou dotčené pasáže uvedeny v části rozhodnutí z roku 2013 týkající se připomenutí skutkových okolností a samy o sobě neobsahují právní kvalifikaci s ohledem na čl. 101 odst. 1 SFEU, ukazují nicméně obzvláště jasně názor Komise ohledně účasti společnosti Icap na

protiprávních jednáních vytýkaných dotčeným bankám. V tomto ohledu z bodu 45 odůvodnění uvedeného rozhodnutí zvlášť jasně plyne, že Komise zaujala v tomto ohledu konečný postoj, neboť uvádí:

„[…] společnost Icap se pokusila ovlivnit nabídku sazeb JPY LIBOR směrem, kterým si přál obchodník společnosti UBS; […] při určitých příležitostech prostřednictvím sdělení nesprávných informací určitým bankám panelu prostřednictvím zpráv […], které byly prezentovány jako ‚předpovědi' či ‚odhady' budoucích úrovní sazeb JPY LIBOR[; u]vedené nesprávné informace měly za cíl ovlivnit určité banky panelu, které se neúčastnily protiprávního jednání tak, aby podaly nabídky sazeb JPY LIBOR v souladu s upravenými ‚předpověďmi' či ‚odhady'."

260 Zadruhé, ačkoli bod 51 odůvodnění rozhodnutí z roku 2013 uvádí, že dotčené rozhodnutí se netýká právní kvalifikace jednání společnosti Icap, ani její odpovědnosti, nic to nemění na tom, že postoj Komise ohledně právní kvalifikace jednání společnosti Icap, jakož i uplatnění její odpovědnosti na základě dotčených šesti protiprávních jednání lze z uvedeného rozhodnutí snadno vyvodit.

261 Na jedné straně totiž Komise v bodě 69 odůvodnění rozhodnutí z roku 2013 přebírá obsah bodu 130 rozsudku ze dne 8. července 2008, AC-Treuhand v. Komise (T-99/04, EU:T:2008:256), na který odkazuje, v němž Tribunál výslovně uvedl podmínky uplatnění odpovědnosti podniku na základě toho, co označuje jako „usnadnění" protiprávního jednání. Na druhé straně odkazuje uvedené rozhodnutí zejména v nadpisech bodů 4.1.2.1, 4.1.2.3, 4.1.2.4 a 4.1.3, na „usnadnění" dotčených protiprávních jednání ze strany společnosti Icap.

262 Zatřetí je třeba uvést, že rozhodnutí z roku 2013 je pravomocné, tedy rozhodnutí, „kterým se končí řízení" ve smyslu judikatury citované v bodě 257 výše.

263 V tomto ohledu je irelevantní přirovnání, které Komise učinila na jednání mezi vyjádřením postoje ohledně legality jednání společnosti Icap v rozhodnutí z roku 2013, a tím, co mohlo být uvedeno v oznámení námitek. Ve druhém případě totiž může dotčený podnik užitečně uplatnit svoji obhajobu před tím, než Komise přijme konečné rozhodnutí. Protože se rozhodly neúčastnit se postupu při narovnání, neměly žalobkyně možnost uvést svůj názor před přijetím uvedeného rozhodnutí. Stejně tak možnost, aby žalobkyně vykonaly své právo na obhajobu v případě žaloby podané proti napadenému rozhodnutí, nic nemění na tom, že v konečném rozhodnutí přijatém před posledně uvedeným rozhodnutím, již Komise učinila formální konstatování o účasti společnosti Icap na šesti porušeních článku 101 SFEU.

264 Konečně začtvrté není tento závěr zpochybněn argumentací Komise, která vychází v podstatě z toho, že odkazy na účast třetích osob mohou být nezbytné k hodnocení viny těch, kteří se účastní postupu při narovnání. Komise připomíná, že snaha o vyšší rychlost a účinnost je jedním z cílů postupu při narovnání, a vyvozuje z toho, že by bylo v rozporu s dosahováním uvedených cílů, kdyby bylo možné, aby účastník, který si nepřeje přistoupit k narovnání, brzdil přijetí rozhodnutí o narovnání ve vztahu k ostatním účastníkům.

265 V tomto ohledu je třeba připomenout, že ačkoli zásada presumpce neviny je zakotvena v článku 48 Listiny základních práv, která má na základě článku 6 SEU tutéž právní sílu jako Smlouvy, postup při narovnání má původ v nařízení, které přijala Komise na základě článku 33 nařízení č. 1/2003, tedy nařízení č. 622/2008, a je fakultativní jak pro Komisi, tak pro dotčené podniky.

266 Požadavky spojené s dodržováním zásady presumpce neviny tedy nemohou být změněny úvahami spojenými se zachováním cílů rychlosti a účinnosti postupu při narovnání, jakkoli jsou chvályhodné. Naopak Komisi přísluší, aby prováděla postup při narovnání v souladu s požadavky článku 48 Listiny základních práv.

267 Je nesporné, jak připomněl Tribunál v rozsudku ze dne 20. května 2015, Timab Industries a CFPR v. Komise (T-456/10, EU:T:2015:296, bod 71), že pokud narovnání nezahrnuje všechny účastníky protiprávního jednání má Komise právo jednak ve zjednodušeném řízení přijmout rozhodnutí určené účastníkům protiprávního jednání, kteří se rozhodli přistoupit k narovnání, a odrážející závazek každého z nich, a jednak v řádném řízení přijmout rozhodnutí určené účastníkům protiprávního jednání, kteří se rozhodli nepřistoupit k narovnání.

268 Nicméně provádění takového „hybridního“ postupu při narovnání musí respektovat presumpci neviny podniku, který se rozhodl nepřistoupit k narovnání. Za okolností, kdy má Komise za to, že nemůže rozhodnout o odpovědnosti podniků, které se narovnání účastnily, aniž rovněž rozhodne o účasti na protiprávním jednání podniku, který se rozhodl nepřistoupit k narovnání, přísluší Komise přijmout nezbytná opatření – včetně případného přijetí ke stejnému datu rozhodnutí týkajících se všech podniků dotčených kartelem, jak učinila ve věci, v níž byl vydán rozsudek ze dne 20. května 2015, Timab Industries a CFPR v. Komise (T-456/10, EU:T:2015:296) – umožňující zachovat uvedenou presumpci neviny.

269 S ohledem na výše uvedené je třeba učinit závěr, že Komise porušila presumpci neviny ve vztahu ke společnosti Icap, když přijala rozhodnutí z roku 2013. Je třeba konstatovat, že toto porušení presumpce neviny přijetím rozhodnutí z roku 2013 nemůže mít přímý dopad na legalitu napadeného rozhodnutí, neboť řízení, která vedla k vydání uvedených dvou rozhodnutí, jsou odlišná a autonomní.

270 Je však třeba ověřit, zda v důsledku skutečnosti, že Komise konstatovala účast společnosti Icap na dotčeném protiprávním jednání před přijetím napadeného rozhodnutí, může být uvedené rozhodnutí stiženo nedostatkem objektivní nestrannosti ze strany Komise, a tudíž porušením zásady řádné správy uvedené v článku 41 Listiny základních práv, jak tvrdí žalobkyně v rámci druhé výtky.

271 Podle ustálené judikatury Komise musí během správního řízení v oblasti kartelových dohod respektovat právo na řádnou správu zakotvené v článku 41 Listiny základních práv (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 11. července 2013, Ziegler v. Komise, C-439/11 P, EU:C:2013:513, bod 154 a citovaná judikatura).

272 Podle článku 41 Listiny má každý právo zejména na to, aby jeho záležitosti byly orgány Unie řešeny nestranně. Tento požadavek nestrannosti zahrnuje na straně jedné subjektivní nestrannost v tom smyslu, že žádný člen dotyčného orgánu, který se věcí zabývá, nesmí být podjatý nebo osobně zaujatý, a na straně druhé objektivní nestrannost v tom smyslu, že orgán musí v tomto ohledu poskytnout dostatečné záruky pro vyloučení veškerých legitimních pochybností (viz rozsudek ze dne 11. července 2013, Ziegler v. Komise, C-439/11 P, EU:C:2013:513, bod 155 a citovaná judikatura).

273 Předmětem projednávaného žalobního důvodu je pouze pojem objektivní nestrannosti. Žalobkyně v podstatě tvrdí, že existují legitimní pochybnosti ohledně objektivní nestrannosti Komise, jelikož se měla vyjádřit k opodstatněnosti svých vlastních posouzení.

274 Je však třeba konstatovat, že taková výtka nemůže sama o sobě za okolností projednávané věci vést ke zrušení napadeného rozhodnutí. Je totiž třeba uvést, že Komise nevyužila žádný prostor pro posouzení při kvalifikaci dotčených protiprávních jednání či při přezkumu účasti společnosti Icap, která by tak mohla být stižena nedostatkem objektivní nestrannosti, jak potvrzuje celkový přezkum provedený Tribunálem v rámci přezkumu prvního, druhého a třetího žalobního důvodu.

275 V tomto ohledu je třeba uvést, že kritika žalobkyň se týkala opodstatněnosti kvalifikace ze strany Komise protiprávních jednání jako protiprávních jednání z hlediska účelu (první žalobní důvod), jakož i konstatování účasti společnosti Icap na uvedených protiprávních jednáních (druhý a třetí žalobní důvod).

276 Pokud jde zaprvé o účast společnosti Icap na dotčených protiprávních jednáních, otázka, zda případný nedostatek objektivní nestrannosti Komise mohl mít dopad na legalitu napadeného rozhodnutí, se zaměňuje s otázkou, zda jsou konstatování učiněná v uvedeném rozhodnutí řádně podložena důkazy předloženými Komisí (v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 6. července 2000, Volkswagen v. Komise, T-62/98, EU:T:2000:180, bod 270, a ze dne 16. června 2011, Bavaria v. Komise, T-235/07, EU:T:2011:283, bod 226), která byla zkoumána v rámci přezkumu druhého a třetího žalobního důvodu.

277 Za předpokladu, že by případný nedostatek objektivní nestrannosti Komise mohl vést k nesprávnému konstatování účasti společnosti Icap na protiprávním jednání UBS/RBS z roku 2008, nebo pro určitá období na protiprávních jednáních UBS/RBS z roku 2007, Citi/RBS, Citi/DB a Citi/UBS, je třeba uvést, že napadené rozhodnutí se v tomto ohledu již zrušuje.

278 Pokud jde o další konstatování učiněná v napadeném rozhodnutí, vada spočívající v případném nedostatku objektivní nestrannosti Komise může vést ke zrušení uvedeného rozhodnutí, pouze pokud se prokáže, že kdyby neexistovala, mělo by uvedené rozhodnutí jiný obsah (rozsudek ze dne 6. července 2000, Volkswagen v. Komise, T-62/98, EU:T:2000:180, bod 283). Přitom v projednávaném případě v rámci výkonu úplného přezkumu relevantních důvodů uvedeného rozhodnutí bylo konstatováno, že s výjimkou aspektů uvedených v bodě 277 výše Komise právně dostačujícím způsobem prokázala účast společnosti Icap na pěti ze šesti dotčených protiprávních jednání.

279 Pokud jde zadruhé o kvalifikaci protiprávních jednání v napadeném rozhodnutí jako protiprávních jednání z hlediska účelu, je podobně třeba učinit závěr, že vada spočívající v případném nedostatku objektivní nestrannosti Komise nemohla mít vliv na obsah uvedeného rozhodnutí, jelikož v rámci odpovědi na první žalobní důvod byl učiněn závěr, že uplatnění takové kvalifikace na dotčená protiprávní jednání není stiženo žádným nesprávným právním posouzením, ani nesprávným posouzením.

280 Čtvrtý žalobní důvod je tedy třeba zamítnout.

### *5. K pátému žalobnímu důvodu, který se týká určení částky pokut*

281 Projednávaným žalobním důvodem žalobkyně zpochybňují částku pokut, jejichž zaplacení jim bylo uloženo. V tomto rámci předkládají několik výtek, včetně nedostatku odůvodnění napadeného rozhodnutí.

282 Tribunál má za to, že je třeba přezkoumat nejdříve posledně uvedenou výtku.

283 Žalobkyně tvrdí, že Komise byla vázána pokyny z roku 2006 a že bod 37 uvedených pokynů stanoví, že Komise musí odůvodnit odchýlení od obecné metodologie. Mají za to, že napadené rozhodnutí neobsahuje přiměřené odůvodnění v tomto ohledu a že pokuty měly být určeny na základě poplatků za zprostředkování vybraných společností Icap. Dodávají, že Komise neuvedla ani dostačující odůvodnění ohledně určení částek uložených pokut. Mají za to, že metodologie popsaná Komisí v písemnostech či v průběhu setkání konaného v rámci správního řízení je příliš komplexní, svévolná a nepřiměřená.

284 Komise v odpovědi na tvrzení vycházející z nedostatku odůvodnění volby nevypočítávat pokutu na základě poplatků za zprostředkování namítá, že své důvody jasně uvedla v bodě 287 odůvodnění napadeného rozhodnutí.

285 Ohledně tvrzení nedostatku odůvodnění použitého způsobu výpočtu pokut Komise poznamenává, že žalobkyně byly v průběhu správního řízení informovány o způsobu, který bude použit. Dodává, že napadené rozhodnutí je odůvodněno právně dostačujícím způsobem, jelikož bylo odkázáno na

závažnost, dobu trvání, jakož i povahu účasti společnosti Icap na dotčených protiprávních jednáních. Zdůrazňuje, že ačkoli to není její povinnost, v písemnostech poskytuje doplňující vysvětlení týkající se metodologie použité v uvedeném rozhodnutí.

286 Je třeba připomenout, že v bodě 9.3 napadeného rozhodnutí, který se týká výpočtu pokuty, Komise zaprvé zdůraznila použití bodu 37 pokynů z roku 2006, který uvádí, že zvláštní okolnosti věci či nezbytnost dosáhnout odrazujícího účinku v konkrétní věci mohou odůvodnit odchýlení od metodologie uvedené v pokynech (body 286 až 288 odůvodnění). Zadruhé uvedla, že při určení základní částky pokuty uplatnila vhodné snížení pro protiprávní jednání Citi/UBS a Citi/DB, ohledně kterých má za to, že se společnost Icap zachovala stejně, aby zabránila nepřiměřené výši sankcí, aniž poskytla upřesnění ohledně míry snížení pokuty (bod 289 odůvodnění). Zatřetí ohledně určení základní částky pokuty uvedla, že zohlednila závažnost a dobu trvání dotčených protiprávních jednání, jakož i povahu účasti společnosti Icap, aniž poskytla vysvětlení ohledně dopadu uvedených prvků na určené základní částky (body 290 až 296 odůvodnění). Začtvrté pokud jde o určení konečné částky pokut, ta byla vzhledem k neexistenci přitěžujících či polehčujících okolností nebo překročení hranice 10 % obratu, stanovena na stejné úrovni jako základní částka (body 297 až 300 odůvodnění).

287 Jak bylo uznáno v ustálené judikatuře, povinnost uvést odůvodnění zakotvená v čl. 296 druhém pododstavci SFEU je podstatnou formální náležitostí, kterou je třeba odlišovat od otázky opodstatněnosti odůvodnění, která spadá do rámce meritorní legality sporného aktu. Požadované odůvodnění proto musí být přizpůsobeno povaze dotčeného aktu a musí z něj jasně a jednoznačně vyplývat úvahy orgánu, jenž akt vydal, tak, aby se dotčené osoby mohly seznámit s důvody, které vedly k přijetí opatření, a příslušný soud mohl vykonávat svůj přezkum. Pokud tedy jde zejména o odůvodnění individuálních rozhodnutí, účelem povinnosti odůvodnit takováto rozhodnutí je vedle umožnění soudního přezkumu poskytnout dotčené osobě dostatek údajů, aby seznala, zda je rozhodnutí případně stiženo vadou, která umožňuje zpochybnit jeho platnost (viz rozsudky ze dne 29. září 2011, Elf Aquitaine v. Komise, C-521/09 P, EU:C:2011:620, body 146 až 148 a citovaná judikatura; ze dne 11. července 2013, Ziegler v. Komise, C-439/11 P, EU:C:2013:513, body 114 a 115, a ze dne 13. prosince 2016, Printeos a další v. Komise, T-95/15, EU:T:2016:722, bod 44).

288 Mimoto musí být požadavek odůvodnění posuzován v závislosti na okolnostech projednávaného případu, zejména v závislosti na obsahu dotčeného aktu, povaze dovolávaných důvodů a zájmu, který mohou mít osoby, jimž je akt určen, nebo jiné osoby, kterých se akt bezprostředně a osobně dotýká, na získání těchto vysvětlení. Není požadováno, aby odůvodnění upřesňovalo všechny relevantní skutkové a právní okolnosti, jelikož otázka, zda odůvodnění aktu splňuje požadavky článku 296 SFEU, musí být posuzována nejen s ohledem na jeho znění, ale také na jeho celkové souvislosti, jakož i na všechna právní pravidla upravující dotčenou oblast (rozsudky ze dne 29. září 2011, Elf Aquitaine v. Komise, C-521/09 P, EU:C:2011:620, bod 150; ze dne 11. července 2013, Ziegler v. Komise, C-439/11 P, EU:C:2013:513, bod 116, a ze dne 13. prosince 2016, Printeos a další v. Komise, T-95/15, EU:T:2016:722, bod 45).

289 Pokud se Komise rozhodne odchýlit od obecné metodiky uvedené v pokynech z roku 2006, kterými omezila svou posuzovací pravomoc při stanovení pokut, tak, že se jako v projednávané věci opírá o bod 37 těchto pokynů, platí tyto požadavky odůvodnění o to výrazněji (viz rozsudek ze dne 13. prosince 2016, Printeos a další v. Komise, T-95/15, EU:T:2016:722, bod 48). V tomto ohledu je třeba připomenout ustálenou judikaturu, která uznala, že pokyny vyjadřují orientační pravidlo chování, podle něhož má být v praxi postupováno a od něhož se Komise může v konkrétním případě odklonit pouze tehdy, uvede-li důvody, které jsou slučitelné zejména se zásadou rovného zacházení (v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 30. května 2013, Quinn Barlo a další v. Komise, C-70/12 P, nezveřejněný, EU:C:2013:351, bod 53, a ze dne 11. července 2013, Ziegler v. Komise, C-439/11 P, EU:C:2013:513, bod 60 a citovaná judikatura). Toto odůvodnění musí být o to přesnější, neboť bod 37 pokynů se omezuje na neurčitý odkaz na „okolnosti konkrétní věci“, a ponechává tak Komisi široký posuzovací prostor po výjimečné přizpůsobení základních částek pokut dotčených podniků. V takovém případě má totiž dodržování ze strany Komise záruk zakotvených v unijním právním řádu

pro správní řízení, včetně povinnosti uvést odůvodnění, o to zásadnější význam (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 21. listopadu 1991, Technische Universität München, C-269/90, EU:C:1991:438, bod 14).

290 Judikatura rovněž upřesnila, že odůvodnění tedy musí být dotyčné osobě sděleno v zásadě současně s rozhodnutím, které nepříznivě zasahuje do jejího právního postavení. Chybějící odůvodnění nemůže být zhojeno skutečností, že se dotyčná osoba dozví důvody rozhodnutí v průběhu řízení před unijními soudy (viz rozsudky ze dne 29. září 2011, Elf Aquitaine v. Komise, C-521/09 P, EU:C:2011:620, bod 149; ze dne 19. července 2012, Alliance One International a Standard Commercial Tobacco v. Komise, C-628/10 P a C-14/11 P, EU:C:2012:479, bod 74, a ze dne 13. prosince 2016, Printeos a další v. Komise, T-95/15, EU:T:2016:722, bod 46).

291 Komise je v rozhodnutí ukládajícím pokutu povinna uvést odůvodnění, a to pokud jde zejména o výši uložené pokuty a zvolenou metodu jejího stanovení (rozsudek ze dne 27. září 2006, Jungbunzlauer v. Komise, T-43/02, EU:T:2006:270, bod 91). Komise musí ve svém rozhodnutí uvést prvky posouzení, které jí umožnily vymezit závažnost a dobu trvání protiprávního jednání, aniž je povinna v něm uvádět podrobnější popis nebo číselné údaje týkající se způsobu výpočtu pokuty (rozsudek ze dne 13. července 2011, Schindler Holding a další v. Komise, T-138/07, EU:T:2011:362, bod 243). Komisi nicméně přísluší vysvětlit poměrné vážení a své posouzení zohledněných skutečností (viz rozsudek ze dne 8. prosince 2011, Chalkor v. Komise, C-386/10 P, EU:C:2011:815, bod 61).

292 V projednávaném případě je zaprvé třeba uvést, že důvody, proč se Komise rozhodla odchýlit od metodologie uvedené v pokynech z roku 2006, a to na základě jejich bodu 37, lze vyvodit z bodu 287 odůvodnění napadeného rozhodnutí. Vyplývají z okolnosti, že společnost Icap nebyla aktivní na trhu s úrokovými deriváty denominovanými v japonských jenech, a tudíž zohlednění hodnoty tržeb, tedy vybraných poplatků za zprostředkování, neumožňuje zachytit závažnost a povahu dotčených protiprávních jednání.

293 Zadruhé je však třeba konstatovat, že bod 287 odůvodnění napadeného rozhodnutí neposkytuje upřesnění ohledně alternativního způsobu, který Komise upřednostnila, ale omezuje se na obecné ujištění, že základní částky odráží závažnost, dobu trvání a povahu účasti společnosti Icap na dotčených protiprávních jednáních, jakož i nezbytnost zajistit dostatečně odrazující účinek pokut.

294 V tomto znění bod 287 odůvodnění napadeného rozhodnutí neumožňuje ani žalobkyním, aby porozuměly opodstatnění metodologie vybrané Komisí, ani Tribunálu, aby ji ověřil. Tento nedostatek odůvodnění se nachází rovněž v bodech 290 až 296 odůvodnění uvedeného rozhodnutí, které neposkytují ani minimální informace umožňující pochopit a ověřit relevanci a vážení skutečností zohledněných Komisí při určení základní částky pokut, čímž dochází k porušení judikatury citované v bodě 291 výše.

295 Z písemností účastnic řízení plyne, že otázka metodologie, kterou Komise zamýšlela použít pro účely výpočtu částek pokut, byla projednána v rozhovoru se zástupci žalobkyň v průběhu správního řízení. Ačkoli na základě judikatury citované v bodě 288 výše musí být odůvodnění napadeného aktu přezkoumáno s ohledem na jeho kontext, nelze mít za to, že obsah takových vysvětlujících a neformálních rozhovorů může Komisi zbavit povinnosti vysvětlit v napadeném rozhodnutí použitou metodu určení částek uložených pokut.

296 V bodě 176 žalobní odpovědi Komise poukazuje na pětietapový test určený k výpočtu základní částky pokut. Nicméně podle judikatury citované v bodě 290 výše nelze vysvětlení poskytnuté ve stadiu řízení před Tribunálem zohlednit pro účely posouzení dodržení povinnosti Komise uvést odůvodnění.

297 S ohledem na předcházející je ohledně určení pokut uložených společnosti Icap za dotčená protiprávní jednání třeba konstatovat, že napadené rozhodnutí je stiženo nedostatkem odůvodnění.

298 Pátému žalobnímu důvodu tudíž musí být vyhověno a článek 2 napadeného rozhodnutí musí být zrušen v plném rozsahu, aniž je třeba přezkoumávat další výtky tohoto žalobního důvodu, nebo šestý žalobní důvod, který se týká výhradně legality uvedeného článku.

299 Mimoto není nezbytné přezkoumávat návrhová žádání směřující ke změně předložená žalobkyněmi podpůrně, neboť článek 2 napadeného rozhodnutí se zrušuje v plném rozsahu.

**K nákladům řízení**

300 Článek 134 odst. 3 jednacího řádu stanoví, že pokud měli účastníci řízení ve věci částečně úspěch i neúspěch, ponese každý z nich vlastní náklady řízení. Jeví-li se to však vzhledem k okolnostem v projednávané věci jako odůvodněné, může Tribunál rozhodnout, že účastník řízení ponese vlastní náklady řízení a nahradí část nákladů řízení vynaložených druhým účastníkem řízení.

301 V projednávané věci měly žalobkyně úspěch ve většině návrhových žádání. Za těchto podmínek okolnosti projednávaného případu budou správně zohledněny rozhodnutím, že Komise ponese vlastní náklady řízení a nahradí tři čtvrtiny nákladů řízení vynaložených žalobkyněmi.

302 Konečně v rozsahu, v němž žalobkyně požadují, aby Komisi byla uložena náhrada nákladů řízení a „dalších nákladů vynaložených v rámci tohoto sporu“, je třeba připomenout, že na základě čl. 140 písm. b) jednacího řádu lze přiznat náhradu, jako nákladů řízení, nutných výdajů vynaložených účastníky řízení v souvislosti s řízením.

Z těchto důvodů

TRIBUNÁL (druhý rozšířený senát)

rozhodl takto:

1) **Článek 1 písm. a) rozhodnutí Evropské komise C(2015) 432 final ze dne 4. února 2015 v řízení podle článku 101 SFEU a článku 53 Dohody o EHP (věc AT.39861 – Úrokové deriváty denominované v jenech) se zrušuje v rozsahu, v němž se týká období po dni 22. srpna 2007.**

2) **Článek 1 písm. b) rozhodnutí C(2015) 432 se zrušuje.**

3) **Článek 1 písm. d) rozhodnutí C(2015) 432 se zrušuje v rozsahu, v němž se týká období od 5. března do 27. dubna 2010.**

4) **Článek 1 písm. e) rozhodnutí C(2015) 432 final se zrušuje v rozsahu, v němž se týká období před dnem 18. května 2010.**

5) **Článek 1 písm. f) rozhodnutí C(2015) 432 final se zrušuje v rozsahu, v němž se týká období před dnem 18. května 2010.**

6) **Článek 2 rozhodnutí C(2015) 432 final se zrušuje.**

7) **Ve zbývající části se žaloba zamítá.**

**8) Společnosti Icap plc, Icap Management Services Ltd a Icap New Zealand Ltd ponesou čtvrtinu vlastních nákladů řízení.**

**9) Komise ponese vlastní náklady řízení a nahradí tři čtvrtiny nákladů řízení vynaložených společnostmi Icap, Icap Management Services a Icap New Zealand.**

Prek Buttigieg Schalin

Berke Costeira

Takto vyhlášeno na veřejném zasedání v Lucemburku dne 10. listopadu 2017.

Podpisy.

# Obsah

I. Skutečnosti předcházející sporu ..... 2

A. Správní řízení týkající se napadeného rozhodnutí ..... 3

B. Napadené rozhodnutí ..... 3

1. Dotčené produkty ..... 3

2. Vytýkaná jednání společnosti Icap ..... 3

3. Výpočet pokuty ..... 4

II. Řízení a návrhová žádání účastnic řízení ..... 5

III. Právní otázky ..... 6

A. K přípustnosti dokumentu a návrhového žádání ..... 6

1. K přípustnosti čtvrtého návrhového žádání žalobkyň ..... 6

2. Ke zpochybnění přípustnosti dopisu žalobkyň ..... 6

B. K návrhovému žádání směřujícímu ke zrušení ..... 7

1. K prvnímu žalobnímu důvodu, který vychází z pochybení při výkladu a uplatňování pojmu „omezení či narušení hospodářské soutěže ‚z hlediska účelu' " ve smyslu čl. 101 odst. 1 SFEU . 7

2. Ke druhému žalobnímu důvodu, který vychází z nesprávného použití pojmu „usnadňování" ve smyslu čl. 101 odst. 1 SFEU a judikatury ..... 13

a) Ke druhé části, která vychází z toho, že Komise porušila kritéria „usnadnění" stanovená v judikatuře ..... 14

1) K první výtce, která se týká nedostatku prokázání, že společnost Icap věděla o existenci koluze mezi dotčenými bankami v rámci některých ze šesti dotčených protiprávních jednání ..... 15

i) K důkazu předloženému Komisí, že společnost Icap věděla o úloze společnosti RBS v protiprávním jednání UBS/RBS z roku 2007 ..... 17

ii) K důkazu předloženému Komisí, že společnost Icap věděla o úloze společnosti RBS v protiprávním jednání UBS/RBS z roku 2008 ..... 18

iii) K důkazu předloženému Komisí, že společnost Icap věděla o úloze společností DB a UBS v protiprávních jednáních Citi/DB a Citi/UBS ..... 20

2) Ke třetí výtce, kterou je zpochybněn příspěvek společnost Icap k dosažení společných cílů dotčených bank ..... 21

3) Ke druhé výtce, která zpochybňuje existenci úmyslu ze strany společnosti Icap přispívat k uskutečnění společných cílů dotčených bank ..... 23

b) Ke třetí části, která vychází z nesprávného odůvodnění napadeného rozhodnutí týkajícího se využití, ze strany společnosti Icap, jejích kontaktů pro účely ovlivnění nabídek některých bank ..... 23

c) K první části, která vychází z porušení zásady právní jistoty ..... 24

3. Ke třetímu žalobnímu důvodu, který vychází z nesprávného určení doby trvání dotčených protiprávních jednání ..... 25

a) K době trvání účasti společnosti Icap na protiprávním jednání UBS/RBS z roku 2007 ..... 29

b) K době trvání účasti společnosti Icap na protiprávním jednání Citi/RBS ..... 30

c) K době trvání účasti společnosti Icap na protiprávních jednáních Citi/DB a Citi/UBS ..... 30

d) K době trvání účasti společnosti Icap na protiprávním jednání UBS/DB ..... 31

4. Ke čtvrtému žalobnímu důvodu, který vychází z porušení zásady presumpce neviny a zásady řádné správy ..... 32

5. K pátému žalobnímu důvodu, který se týká určení částky pokut ..... 35

K nákladům řízení ..... 38